

Riksdagens protokoll

1994/95:16

Torsdagen den 27 oktober

Kl 12.00 – 16.06

Protokoll
1994/95:16

1 § Justering av protokolls

Justerades protokollet för den 21 oktober.

2 § Anmälan om kompletteringsval till vissa utskott, m.m.

Talmannen meddelade
att Miljöpartiet de grönas riksdagsgrupp på grund av uppkomna
vakanser

efter Claes Roxbergh anmält Per Lager som ledamot i valbered-
ningen samt Kia Andreasson som ledamot i justitieutskottet och som
suppleant i utbildningsutskottet samt

efter Krister Skånberg anmält Eva Goës som ledamot i näringsut-
skottet och som suppleant i skatteutskottet samt Peter Eriksson som
suppleant i den svenska delegationen till dels Europeiska ekonomiska
samarbetsområdets (EES) gemensamma parlamentarikerkommitté,
dels EFTA-staternas parlamentarikerkommitté.

Talmannen förklarade valda till

ledamot i valberedningen
Per Lager (mp)

ledamot i justitieutskottet
Kia Andreasson (mp)

ledamot i näringsutskottet
Eva Goës (mp)

suppleant i skatteutskottet
Eva Goës (mp)

suppleant i utbildningsutskottet
Kia Andreasson (mp)

*Svar på
interpellationer*

3 § Svar på interpellation 1994/95:10 om offentlighetsprincipen vid ett EU-medlemskap

Anf. 1 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! Andreas Carlgren har frågat mig om jag anser att offentlighetsprincipen kan fortsätta att gälla oinskränkt vid ett svenskt EU-medlemskap och, som jag uppfattat frågan, vilka åtgärder som från svensk sida bör vidtas för att få till stånd en ökad öppenhet inom EU och dess beslutsprocess.

På frågan om den svenska offentlighetsprincipen kommer att bestå vid ett svenskt medlemskap i EU svarade jag med ett tveklöst ja i förra veckans frågestund här i kammaren. Med tanke på frågans betydelse och de missförstånd som rått angående våra möjligheter att bevara den svenska offentlighetsprincipen vid ett inträde i EU är jag glad att jag här får tillfälle att förklara varför jag är så säker på att den svenska öppenheten kommer att bestå.

Beträffande Andreas Carlgrens första fråga, om offentlighetsprincipen kan fortsätta att gälla oinskränkt vid ett svenskt EU-medlemskap, vill jag först påminna om att vår svenska offentlighetsprincip ingalunda är utan undantag. Det finns ett stort antal inskränkningar för fall där behovet av sekretess är tillräckligt starkt. Inskränkningarna i allmänhetens rätt att ta del av handlingar hos myndigheter finns i sekretesslagen och gäller till skydd för vissa intressen som finns uppräknade i tryckfrihetsförordningen. Det gäller sådant som rikets säkerhet, den centrala finans- och penningpolitiken, brottsbekämpningen och skyddet för enskildas personliga integritet. Dessa undantag från den annars grundläggande offentlighetsprincipen måste finnas, och det gäller oavsett om vi är med i EU eller inte.

Varje EU-land har sina egna regler om offentlighet och sekretess. Danmark och Nederländerna hör till de länder som är mest öppna, medan Storbritannien och Irland kan sägas hålla till i andra änden av skalan. Däremellan befinner sig de andra medlemsländerna med varierande grad av öppenhet. Det finns alltså inte några EG-regler som harmoniserar medlemsländernas lagstiftning på detta område. Det är i själva verket på det sättet, att EU:s grundfördrag inte ger institutionerna någon behörighet att fatta beslut om generella regler om vad som skall gälla i fråga om offentlighet och sekretess i medlemsländerna. Först måste i så fall grundfördragen ändras, och det kan bara ske om samtliga medlemsländer är eniga. Som medlem skulle Sverige alltså få vetorätt mot varje framtida fördragsändring som skulle möjliggöra en harmonisering av offentlighetslagstiftningen inom hela EU.

I Konstitutionsutskottets av riksdagen godkända betänkande (bet. 1993/94:KU21) om grundlagsändringar inför ett svenskt medlemskap i

EU finns uttalanden som innebär att Sverige vid en anslutning till EU inte överlåter lagstiftningsmakten på detta område till EU:s institutioner. Om institutionerna mot all rimlig förmodan skulle börja harmonisera offentlighetslagstiftningen skulle svenska myndigheter och domstolar därför inte behöva ta hänsyn till sådana rättsakter, utan våra svenska lagar fortsätter att gälla. Detta resonemang är inte något önsketänkande från min sida, utan det är grundat på rättsliga fakta. Det ligger också helt i linje med det synsätt som bl.a. den tyska författningsdomstolen tidigare har utvecklat.

Sverige kommer som medlem inte att vika från offentlighetsprincipen i EU-samarbetet. Denna fasta föresats har manifesterats i två deklarationer som har fogats till det svenska anslutningsavtalet. I den svenska deklarationen förklarar Sverige att vi välkomnar utvecklingen mot ökad öppenhet inom EU och att offentlighetsprincipen, och då särskilt allmänhetens tillgång till allmänna handlingar och meddelarfriheten, är och förblir grundläggande element i Sveriges konstitutionella, politiska och kulturella arv. EU-sidan noterar i sin svarsdeklaration det svenska uttalandet och förutsätter att Sverige följer gemenskapsrätten i detta avseende.

De båda deklarationerna står inte i motsättning till varandra. Den svenska deklarationen innebär att Sverige har lagt fast sin linje och talat om vilka regler som gäller här. Medlemsstaterna har å sin sida noterat detta och inte sett det som något hinder för ett svenskt medlemskap. Deklarationerna utgör tillsammans den rättsligt-politiska plattformen för Sveriges fortsatta agerande när det gäller att hävda öppenheten i vårt system.

Därmed kommer jag över på Andreas Carlgrens andra fråga, som gäller hur Sverige skall kunna verka för ökad öppenhet vad gäller institutionerna inom EU. Detta är en stor och för oss viktig fråga, för även om det under de senaste åren skett en förändring i synen på öppenheten inom EU:s institutioner så är vi från svensk sida inte nöjda med situationen som den är i dag. Hur skall Sverige då som medlem kunna åstadkomma en förbättring av sakernas tillstånd inom EU, och vilken strategi skall vi använda oss av?

Först skall vi komma ihåg att Sverige har mycket att ge på just detta område. Vi har bl.a. en unikt långvarig tradition på det tryckfrihetsrättsliga området. Vi har en offentlighetsprincip som saknar egentlig motsvarighet i andra länder och som inte bara är fastlagd utan också utvecklad i grundlag. De erfarenheter som detta har givit oss är vi angelägna om att få dela med oss av i det europeiska samarbetet.

Vi vet också att EU:s medlemsstater och institutioner ser på de svenska lösningarna med både respekt och intresse. Rådet och kommissionen har nyligen med den svenska tryckfrihetsförordningen som uttrycklig förebild infört en slags offentlighetsprincip som omfattar sådana handlingar som upprättas inom dessa institutioner. Vid Europeiska rådets möte på Korfu, då anslutningsavtalet undertecknades, förklarade samtliga EU-länders stats- och regeringschefer att man välkomnade den svenska öppenheten och att denna kunde bidra till en ökad öppenhet inom EU. Stats- och regeringscheferna gjorde samtidigt

Prot. 1994/95:16
27 oktober

*Svar på
interpellationer*

den självkritiska iakttagelsen att öppenhet är ett viktigt begrepp som måste utvecklas mera inom EU.

Förutsättningarna för att Sverige skall få gehör för sina uppfattningar när det gäller offentlighet och öppenhet är alltså goda. I EU-samarbetet skall vi begagna oss av denna på förhand positiva inställning och utnyttja varje tillfälle som ges till att få till stånd en ökad öppenhet och insyn i EU:s organ och beslutsprocess. Vi vill driva en offensiv strategi, inte nöja oss med betraktarens roll, utan driva på utvecklingen i den riktning vi önskar. Våra möjligheter till detta ökar naturligtvis om vi kan agera tillsammans med andra likasinnade medlemsländer. Utsikterna till detta är goda och förbättras ytterligare genom att fler nordiska länder kan bli medlemmar i EU. Men för att en offensiv svensk strategi skall bli trovärdig i EU-samarbetet måste den ha en stark förankring inom landets gränser. I en förestående proposition avser regeringen att föreslå förändringar av reglerna om utrikessekretess som syftar till ökad öppenhet.

Offentlighetsprincipen måste sätta sin prägel på och genomsyra den svenska förvaltningen så att den verkligen tillämpas också i det praktiska vardagslivet. Egentligen borde varje svensk invånare själv känna att offentlighetsprincipen verkligen är "en omistlig del av vårt konstitutionella, politiska och kulturella arv", som det sägs i deklARATIONEN. Ett aktivt försvar för offentlighetsprincipen på den internationella nivån måste nämligen bygga på att vi nationellt i handling lever upp till innehållet i tryckfrihetsförordningen. Vår strävan mot en större öppenhet och insyn i EU-samarbetet måste börja hos oss själva.

Då Andreas Carlgren, som framställt interpellationen, anmält att han var förhindrad att närvara vid sammanträdet, medgav talmannen att Olof Johansson i stället fick delta i överläggningen.

Anf. 2 OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Jag tackar justitieministern för ett ganska omfattande svar, även om det naturligtvis finns mycket mer att tillägga i den här frågan, som juridiskt sett är ganska besvärlig att analysera. Eftersom Andreas Carlgren befinner sig i EU:s huvudstad Bryssel, tar jag emot svaret i hans ställe. Jag hoppas att det går bra.

Sedan vi ställde den här interpellationen har Laila Freivalds svarat på en enkel fråga. Jag har tagit del av den debatten, så hon behöver inte repetera det hon sade då.

För Centern är frågan om offentlighetsprincipens tillämpning – det är mycket det det handlar om – vid ett eventuellt svenskt medlemskap i EU utomordentligt viktig. Det tror jag gäller för alla partier. Därför krävs att vi här i riksdagen klart deklarerar vår viljeinriktning, vår vilja att stå för våra grundläggande värderingar i det här avseendet, även vid konflikter. Det går nämligen inte att förneka att konflikter kan komma att uppstå. Jag återkommer till det.

Av denna anledning har vi framställt den här interpellationen till den nya regeringen.

Offentlighetsprincipen förutsätter också meddelarfrihet, med dess förutsättningar av källskydd för medier, efterforskningsförbud och anonymitetsskydd. Därför är också meddelarfriheten en viktig del av den här debatten.

Sverige måste om vi blir medlemmar arbeta för ett öppnare EU – det är den andra aspekten, och därför finns också den med i det här sammanhanget. Åtgärder bör initieras för att göra dokument tillgängliga för allmänheten och för media.

EU har visserligen en betydande öppenhet för att vara en internationell samarbetsorganisation, men det är ändå otillräckligt utifrån den ambitionsnivå vi hittills haft i Sverige. De ansatser till större öppenhet inom EU:s olika organ, såväl kommission som ministerråd, som bl.a. Danmark har tagit initiativ till måste med kraft föras vidare vid ett medlemskap. Jag utgår från att vi är helt ense på den punkten, vilket också kan utläsas av svaret.

Europaparlamentet måste få en mer aktiv och kontrollerande roll, samtidigt som medlemsländernas kontroll över beslutsfattande står kvar. Centern anser det vara självklart att vi skall bibehålla våra öppna beslutsformer och vår offentlighet, även om det skulle skapa friktioner med EU-kommissionen och med medlemsländer.

Det vore mot den bakgrunden självfallet intressant att höra justitieministern utveckla det som i svaret förutsickas om förändringar vad avser utrikessekretessen, där en proposition är aviserad. En del av detta framgick vid den frågedebatt som Laila Freivalds hade med Bengt Hurtig.

Jag förstår i vilket fall som helst att s.k. rakt skaderekvisit för utrikessekretessen inom regering och utrikesrepresentation kommer att finnas med i en kommande proposition. Det betyder alltså att öppenhet skall vara ett prioriterat alternativ. Jag vill gärna få detta bekräftat. Det är naturligtvis ett nödvändigt steg i rätt riktning för att ytterligare understryka hur viktigt det här är.

Det finns en annan fråga som ibland tangeras i debatten men som egentligen har politiskt praktisk innebörd. Det brukar sägas att mycket av utrikessekretessen tidigare har varit ren inrikespolitik, men vad innebär det egentligen? Jo, det innebär att det nu blir fråga om en förändring i volymer. Vi kommer på det här området att få en tröskeleffekt som är betydande, dvs. väldigt mycket av det som har varit svensk inrikespolitik kommer att bli utrikespolitik och därmed falla in under ett nytt område och en ny hantering.

Det problemet skall man inte underskatta, för det berör verkligen demokratins inre kärna. Det är här inte fråga om att så att säga vänja om svenska folket till en lägre målsättning, utan den gamla målsättningen för öppenhet och offentlig insyn skall behållas samtidigt som vi skall kunna hantera dessa mycket större volymer. Det här kommer verkligen att i hög grad sätta myndigheter och regeringskansli på prov. Alla som har behandlat den här sortens frågor i förhållande till svenska journalister, alla som i egenskap av statsråd har haft att bedöma möjligheterna att lämna ut hemligstämplat material, vet att detta inte är något som är självklart från fall till fall.

Jag vill särskilt betona att vid ett svenskt medlemskap kommer mycket större anspråk att ställas på regeringskansliets hantering – det kan jag säga mot bakgrund av mina egna erfarenheter av den här typen av ärenden – än vad vi förmodligen har klart för oss i dag. Jag utgår från – och i detta ligger en frågeställning – att den nya regeringen är medveten om detta problem och är beredd att satsa de resurser som behövs för att hantera problemet.

Anf. 3 EVA ZETTERBERG (v):

Fru talman! Först vill jag säga till Laila Freivalds att jag tycker att det är väldigt bra att den här frågan kommer upp till mer utförlig behandling i riksdagen, eftersom ett frågesvar inte lämnar utrymme för så mycket diskussion och utförligare ställningstaganden.

Laila Freivalds säger i sitt svar till Andreas Carlgren vad gäller offentlighetsprincipen och EU-rätt att vi i Sverige har en lång tradition på det här området men att vi också redan i dag har betydande undantag, och det är ju alldeles riktigt.

I en hel del fall – det är vi helt överens om – är undantagen från offentlighetsprincipen, där det i stället är sekretess som gäller, mycket befogade när det gäller enskilda människors förehavanden, men i andra fall finns det uppenbart alldeles för mycket av sekretess, även i Sverige. Det gäller vapenexport, det gäller ekonomiska förehavanden och en rad andra områden.

Jag och många andra svenskar som är angelägna om att bevara den svenska offentlighetsprincipen menar att mycket mer säkert kan göras för att mer av de väsentliga politiska och ekonomiska frågor som diskuteras i vårt land i större utsträckning skall komma ut till människorna i landet. Frågan är nu om besluten i större utsträckning skall flyttas till Bryssel och Strasbourg, men vi vet samtidigt att det redan i dag finns väldigt många människor i vårt land som inte känner sig delansvariga, som menar att informationen i väsentliga politiska frågor redan nu, då vi inte är medlemmar i EU, inte i tillräckligt stor utsträckning når ut i vårt eget land.

I det svar som Laila Freivalds har lämnat framgår hur Sverige som ett enskilt land vid ett medlemskap liksom andra EU-medlemmar har rätt till en egen lagstiftning. Jag ifrågasätter inte den bedömningen, att vi som medlem i EU på en rad områden kommer att ha rätt att fatta självständiga beslut utifrån vår egen lagstiftning.

Problemen uppstår ju när det blir en konflikt, Laila Freivalds, när det finns EU-beslut som Sverige skall följa och leva upp till och där det kan finnas konflikter med vår egen lagstiftning. Det är först då som problemen kommer i dagen.

Vi vet hur beslut i EU i mycket stor utsträckning fattas i slutna rum till skillnad mot vad som sker i vårt eget land. Det är ministerrådet eller kommissionen som fattar besluten i stället för parlamentet av valda politiker genom en öppen debatt. Det är en avgörande skillnad.

Vi vet ju också, Laila Freivalds, i vilken stor utsträckning som olika lobbygrupper med starka finansintressen bakom sig kan påverka

utan att det på något sätt syns i de beslut som sedan fattas i de olika slutna rummen.

Om Sverige blir medlem i Europeiska unionen är det naturligtvis bra att vi skall påverka detta och verka för en ökad öppenhet inom Europaunionen. Men jag menar ändå att förutsättningarna för detta är obetydliga, för att inte säga obefintliga. Jag uppfattar detta som en from förhoppning från dem som för Sveriges talan i de här sammanhangen. Det är ett sätt att få med Sverige i EU trots att vi fullt ut inser att det kommer att bli ökade begränsningar för vår yttrandefrihet och för offentlighetsprincipen i Sverige.

I svaret tar Laila Freivalds upp att det i propositionen talas om fortsatta utredningar om hur obefogad sekretess skall kunna undvikas. Jag instämmer naturligtvis i att det är bra att detta undersöks och att sekretessen minskas. Men grundfrågan kvarstår ju. Vid ett medlemskap kommer inte Sverige på samma sätt som tidigare att kunna fullfölja principen om öppenhet i beslut där det finns en konflikt med EU och där beslut i EU inte tillgodoser Sveriges behov.

I den proposition som nyligen har lagts fram om EU-medlemskapet framhävs Sveriges roll och svensk offentlighetsprincip mycket tydligt. Men det är långt ifrån tillräckligt. Frågan om offentlighetsprincipen är ju en av många frågor som hänger samman med EU-medlemskapet. Men för många av oss svenskar är det en tung fråga. Jag menar att det svar som har lämnats inte är till fyllest. Problemen kommer att bli mycket uppenbara, och därför finns det bara ett sätt att bevara svensk offentlighet och inte behöva styras av EU:s lagar och bestämmelser. Det är att inte gå med i Europeiska unionen.

Anf. 4 PETER ERIKSSON (mp):

Fru talman! Frågan om den svenska offentlighetsprincipen är en av de allra viktigaste och allvarligaste frågorna inför ett eventuellt svenskt medlemskap i den europeiska unionen. Offentlighetsprincipen är ett slags försäkring mot mygel och korruption som vi har i Sverige. Den gör att den svenska demokratin faktiskt är litet bättre än i de flesta andra länder i världen.

Jag tycker att statsrådet gör en skönmålning av möjligheten att behålla den svenska offentlighetsprincipen. Det gör mig upprörd. Jag tycker inte att hon tar på allvar de uppenbara risker och problem som finns i konflikten mellan den svenska lagstiftningen och EU:s. I sken av den debatt som varit mycket utbredd under de senaste åren tycker jag att den här skönmålningen saknar all trovärdighet.

I praktiken är det redan i dag så att den svenska offentlighetsprincipen har fått grundskott. Strax före riksdagsvalet för en dryg månad sedan gick det ut en PM från Statsrådsberedningen om hur man inom regeringskansliet och svenska myndigheter skall hantera frågan om offentlighetsprincipen.

Trots att man försökte se det ganska positivt och försökte hävda offentlighetsprincipen i den allmänna texten har denna PM lett till att man ökat användningen av paragrafen om utrikessekretess. I väldigt många fall i det inledande arbetet mellan EU och Sverige är det redan

Prot. 1994/95:16
27 oktober

*Svar på
interpellationer*

så att man använder utrikessekretessen för handlingar som enligt svensk lag borde vara offentliga. Inom regeringskansliet har man redan hemligstämplat handlingar när svenska journalister har försökt att få reda på vad de har handlat om.

Det har t.ex. gällt ärenden där svenska tjänstemän från Naturvårdsverket har varit med på ett EU-möte och skrivit ner protokollsanteckningar och delgett dem till andra myndigheter. Den svenska regeringen har förvägrat journalister att ta del av dessa.

Detta är viktigt eftersom man kan anta att det faktiskt handlar om huvuddelen av det utbyte som sker mellan Sverige och EU vid ett eventuellt medlemskap. Det gäller just sådana här handlingar av informell eller halvinformell karaktär, anteckningar som görs av olika tjänstemän, som förs vidare till andra myndigheter och verk för behandling. Med den praxis som redan har börjat användas i Sverige kommer dessa att hamna utanför svensk offentlighet. Därmed hamnar de utanför en offentlig debatt som kan påverka den framtida hanteringen.

Den enda reella möjligheten att hävda den svenska offentlighetsprincipen i den här konflikten är genom en lagändring som innebär att utrikessekretessen inte gäller för handlingar som berör EU-samarbetet genom att göra EU-samarbetet och EU-handlingarna till ett slags inrikteshandlingar.

Den avgörande frågan är då om Laila Freivalds och regeringen är beredda att gå med på en sådan ändring. Det skulle åtminstone rädda en del av den svenska offentlighetsprincipen kvar även vid ett medlemskap. Så bedömer jag saken. Men efter vad jag förstår är det inte den lagändringen som Laila Freivalds syftar på i sitt anförande. Hon syftar snarare på det omvända bevisrekvisitet som har varit uppe i diskussionen.

Den ändringen är mer av kosmetisk karaktär. Den innebär inte någon avgörande förändring av sakläget. Den innebär fortfarande att den svenska offentlighetsprincipen till mycket stor del offras vid ett EU-samarbete.

Anf. 5 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! Låt mig först säga till Olof Johansson att jag har noterat att det finns en stor enighet kring ambitionen att bevara den svenska offentlighetsprincipen, utveckla den i det utvecklade internationella samarbete som ett medlemskap i EU innebär och iaktta att de principer den står för också bevaras. Jag tror att detta är en stor styrka när vi går in i det europeiska samarbetet som medlemmar.

Som jag sade tidigare är det enda sättet för oss att hävda dessa för oss så viktiga principerna att vi visar att vi i Sverige tillmäter dem en oerhört stor betydelse. Jag återkommer litet grand till ytterligare preciseringar av vissa förhållanden som har att göra med situationen att vi blir medlemmar i EU. Men först vill jag svara Eva Zetterberg och Peter Eriksson.

När jag lyssnar på er förstår jag hur svår den här frågan är. Detta är ett mycket komplicerat ämne. Det är mycket svårt att förklara innebörden av den något förändrade situation som ett medlemskap medför.

Av Peter Erikssons inlägg förstår jag att okunnigheten, på grund av den svårigheten, är väldigt stor. Därför skall jag försöka utveckla det här litet närmare och börjar med: Vad innebär den förändring i sekretesslagstiftningen som vi föreslår?

Peter Eriksson anser det vara en kosmetisk ändring och vill i stället att vi skall införa en lag som innebär att vi avskaffar utrikessekretessen och gör alla handlingar till inrikeshandlingar. Jag förstår ärligt talat inte riktigt vilken tanke som finns bakom det.

Utrikessekretessen innebär ju bara det att vi i Sverige, när vi bedömer om en handling kan lämnas ut eller inte, gör en bedömning av huruvida detta kan skada Sveriges intressen eller inte. Vad det är för handling, var någonstans den har skrivits, har ingen betydelse, utan det är fråga om bedömningen av innehållet i handlingen och konsekvenserna av ett offentliggörande. Det är de regler som gäller i dag.

Den förändring vi gör av reglerna om utrikessekretess är just den att vi nu vänder på skaderekvisitet, så att bedömningen av en handling som har aspekten av utrikesintresse skall göras precis på samma sätt som i fråga om andra handlingar utifrån andra kriterier. Om jag har förstått Peter Eriksson rätt, vilket jag i och för sig inte är säker på att jag har gjort, har vi tillgodosett Peter Erikssons krav i det här avseendet.

Sedan vill jag komma till frågan: Vad innebär då den förändrade situationen? Vi kan ju i Sverige alltid agera så att vi öppet redovisar alla ställningstaganden som vi gör i EU-sammanhang. Vi bör t.ex. ansluta oss till Danmarks linje, som innebär att man konsekvent talar om hur vi röstar inför beslut som tas i ministerrådet. Vi kan alltså föregå med vårt exempel.

Det kan däremot ligga i Sveriges intresse att inte mot andra medlemsstater vilja avslöja hur *de* agerar och hur *de* röstar. Det kan ju vara en fråga som just är av det slaget att det kan kan skada Sverige som nation. Vår uppgift är snarare att få dem att vilja vara mera öppna om sina ställningstaganden.

För att driva på utvecklingen mot en ökad öppenhet har Danmark i en del fall, efter noggrant övervägande, offentliggjort dokument som EU:s institutioner och andra medlemsstater har betraktat som hemliga. Danmark har tagit den här konflikten, och den metoden har fungerat. Det har aldrig hänt att Danmark på något sätt har bestraffats för sitt agerande.

En omdömesgill tillämpning av den danska metoden att påverka utvecklingen kan vara ett sätt för Sverige att ytterligare driva på utvecklingen.

Inom rådet och inom kommissionen finns det dessutom någonting som kallas för en uppförandekod, som bl.a. innehåller ett slags ofullgången offentlighetsprincip. Den skall omprövas om ett år inom EU, och då har Sverige ett bra tillfälle att påverka utvecklingen.

Uppförandekoden har de facto lett till att en stor mängd handlingar som annars skulle vara hemliga faktiskt har lämnats ut av EU:s institutioner. Varje gång frågor om utlämnande av handlingar kommit upp till avgörande har Sverige, så länge som vi har fått vara med, stött de medlemsstater som varit för ett utlämnande.

Kanske borde jag något erinra om vad det är för värld vi lever i, när vi talar om handlingar i Sverige och i EU. Det gäller att minnas att det finns en intern EG-rätt, som reglerar EG:s institutioner, och så finns det som vi kallar EG-rätten och som vi anpassar vår lagstiftning efter.

Den lagstiftning som vi anpassar oss efter har ingenting med offentligheten att göra. Den egentliga EG-rätten innehåller på de särskilda sakområdena naturligtvis åtskilliga sekretessregler som medlemsstaterna är skyldiga att följa – även vi, om Sverige är medlem. Det är precis samma typ av regler som vi har i dag och som vi måste följa, att ta hänsyn till enskildas personliga ekonomiska förhållanden t.ex.

Anf. 6 OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Jag skall gå direkt på det huvudproblem som jag ville lyfta fram i mitt förra inlägg. Det är alltså volymproblemet inom ramen för utrikessekretessen, dvs. rikets förhållande till annan stat eller mellanfolkligt organ, t.ex. EU.

Det kommer att bli mycket mer av den sortens ärenden, som vi i dag ibland hanterar som renodlade inrikesärenden. Där kvarstår min fråga, därför att det här är det viktigt att vi kan hantera, klargöra, informera om, så att människor får en riktig bild av vad det handlar om vid ett eventuellt medlemskap. I annat fall tappar vi bort en del av tilltron till den svenska offentlighetsprincipen.

Av det skälet att volymproblemet är så mycket större – så mycket mer kan sekretessbeläggas – blir det naturligtvis intressant att diskutera den grupp av ärenden som redan har nämnts i debatten, där vi hamnar i en konfliktsituation, där vi gör olika bedömningar.

Det är där, naturligtvis, som vi kommer att testas, för jag utgår ifrån att justitieministern delar min uppfattning att visst kommer det att finnas den typen av ärenden, där obalans inträffar, där EU säger en sak och vi, med utgångspunkt i vår praxis och tillämpning av offentlighetsprincipen, egentligen vill frisläppa, ha öppenhet.

Tror vi inte att det är ett problem, då är det klart att det här är enkelt, men faktum är att det är ett problem. Initiativet, första steget, det som händer antingen enligt EU:s egna regler, alltså EU-rätten, eller internt i dess institutioner, styr litet grand vad som händer därefter. Det är nämligen om ärendet är initierat där och inte här som konfliktsituationer kan uppstå, och det är den frågan som jag tycker har varit för litet diskuterad i Sverige, för det är en tillämpningsfråga.

Jag har alltså tillsammans med partikamrater, Andreas Carlgren i det här fallet, resonerat kring hur viktigt det är att svenska politiska partier bekänner färg, bekänner sig till de här principerna, före folkomröstningen, så att man vet att det finns en nationell hållning som har bred förankring.

Fru talman! Laila Freivalds, liksom den tidigare justitieministerns, godmodiga och aningslösa attityd är kanske det som gör mig mest bekymrad. Att hålla fast vid inställningen att det inte finns några problem, trots att problemen hopar sig omkring en och redan har uppträtt och gått i dagen, gör ju att man så att säga kan gå rakt in i helvetet utan att känna att det bränns till slut. Det tycker jag är en otäck attityd.

T.ex. säger Laila Freivalds att Danmark har tagit konflikten, och det kan väl vi också göra. Men Sverige har ju inte tagit konflikten! Danmark väljer att släppa ut ett dokument som EU säger att man vill hålla hemligt, men från svensk sida gör vi inte det.

Den svenska attityden i de här frågorna är ju att inte hävda offentlighetsprincipen i praxis, utan den är den gamla svenska tjänstemannaattityden att följa vad överordnade säger. Den attityden har vi till skillnad från många av EU-länderna, och den förvärrar sakproblemet, tycker jag.

Den största frågan gäller naturligtvis användningen av utrikessekretessen. Man hänvisar redan nu i många stycken till denna paragraf i sekretesslagen, och man kommer att göra det.

Om man kan få fram en ordning där man inte använder utrikessekretessen skulle vi få en delvis annan situation. Genom utrikessekretessen får man ständigt den i förhållande till normal svensk offentlighetslagstiftning omvända situationen. Vid varje enskilt fall skall man avgöra om en handling är offentlig eller inte.

Om man inför en ändring i lagstiftningen så att utrikessekretessen inte gäller för EU-handlingar slipper vi den konflikten. Då kan åtminstone en betydande del av de handlingar som annars skulle ha varit offentliga också fortsätta att vara det.

Anf. 8 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! Olof Johanssons påpekande om volymproblemet – det faktum att så oerhört många fler handlingar kommer in i den svenska statsförvaltningen och skall hanteras där – är naturligtvis riktigt. Det kommer kanske att fattas fler beslut än i dag vad gäller begäran om utlämnande, och då man får pröva handlingarna i förhållande till våra regler om offentlighet och sekretess.

Vad gäller det material som kommer från EU:s institutioner och i hemligstämplat skick når Sverige – det är ju det vanliga – har hemligstämpeln satts dit med stöd av någon bestämmelse i en EG-rättsakt i endast ett litet antal fall. Som regel är handlingen hemlig endast därför att vederbörande EU-funktionär har ansett att handlingen bör vara hemlig. Hur man ser på offentlighet och sekretess påverkas av det bagage man har med sig från sitt land.

Om det vid prövning enligt svensk lag befinns att en sådan handling inte skall vara hemlig skall den naturligtvis lämnas ut. Man måste i det sammanhanget bl.a. överväga huruvida Sveriges intressen i förhållande till annat land skulle skadas vid utlämnandet.

Det är denna tunga punkt som Peter Eriksson har så svårt att förstå. Han menar att vi plötsligt över huvud taget inte skall ta hänsyn till

huruvida Sveriges intressen i förhållande till annan stat kan skadas om vi lämnar ut en viss handling. Vi skall alltså sluta upp att göra det som vi har gjort i årtionden hittills för att upprätthålla goda relationer med vår omvärld. Det går nästan inte att diskutera med Peter Eriksson i dessa frågor på grund av våra grundläggande skillnader i synsätt.

Jag vill till Peter Eriksson avslutningsvis säga att beslutet i det fall som jag tror att han syftar på – ett fall då en viss handling inte blev utlämnad – fattades då sekretessreglerna såg ut som de ser ut i dag. Det är bl.a. för att inte hamna i den typen av beslut som vi ändrar sekretesslagen.

Vi kommer naturligtvis att hävda offentlighetsprincipen i praxis, men vi gör det utifrån de lagar vi har. Man släpper inte helt och hållet taget om lagstiftningen för att bygga vidare på praxis. Därför ändrar vi sekretesslagens regler. Utifrån dem bygger vi en ny praxis när det gäller att bedöma Sveriges intressen i förhållande till andra stater.

Jag är övertygad om att den grundläggande motsättningen i denna diskussion trots allt väldigt mycket bygger på huruvida man ser positivt på Sveriges medlemskap i EU eller inte.

Anf. 9 OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Jag är tacksam för vidareutvecklingen av svaret i den del som gäller volymen. Det är klart att alla frågor inte är av samma karaktär eller har samma grund. Rent juridiskt måste det ske en mycket strikt sortering. Det måste finnas någon sorts fäste för hemligstämpeln i EU-rätten för att det skall kännas riktigt. Vi måste naturligtvis också göra vår egen prövning av om offentligheten skadar relationen.

Jag tror att en del av missförstånden i denna debatt bygger på att vi inte alltid är så öppna som vi kanske själva inbillar oss att vi är. Det finns exempel på att man skulle kunna frisläppa betydligt mer inom Utrikesdepartementets ansvarsområde. Det tror jag att alla som har läst utrikespromemorior håller med om. Hemligstämpeln sitter där för att man skall gardera sig mot att omdömen om andra citeras. Så enkelt är det nog i allmänhet. Det är enklare att sätta på den röda stämpeln än att granska i sak.

Jag tycker att Utrikesdepartementet måste skärpa sig för att inte hamna i ett betydande volymproblem. Handlingarnas antal kommer annars att bli ett problem. De har ofta uppfattats gälla inrikespolitik. Det är det jag vill varna för.

De kan också bli problem i de lägen då vi drar olika slutsatser och bedömningen av öppenheten hamnar på olika nivåer. EU är initiator och vi har att hantera en handling med den utgångspunkten. Då måste vi kunna stå emot. Jag vill gärna ge en av de tidigare debattörerna rätt i påståendet att det finns en risk i detta. Om det inte finns mycket starka, tydliga och kraftiga signaler från central nivå – från ett regeringskansli t.ex. – ut till myndigheter, är det risk att man på grund av rädsla eller osäkerhet eller på grund av att man är för dåligt påläst inte får någon stark barriär mot hemligstämplandet. Det har vi redan sett exempel på hos någon myndighet. Därför tycker jag att det är viktigt att regeringen understryker detta.

Den promemoria från den gamla regeringens tid som nämndes var en tjänstemannapromemoria. Jag tror jag vet vilken som åsyftas. Den hade en något olycklig formulering i slutet, men den har ingen politisk förankring.

Prot. 1994/95:16
27 oktober

*Svar på
interpellationer*

Anf. 10 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! Jag delar Olof Johanssons uppfattning att regeringskansliet har ett särskilt ansvar för att se till att frågan om värnandet och utvecklandet av den svenska offentlighetsprincipen sker på hög nivå – framför allt i den situationen att vi blir medlemmar i EU.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på interpellation 1994/95:18 om åklagarväsendets organisation

Anf. 11 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! Christel Anderberg har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta vad gäller åklagarväsendets organisation.

Bakgrunden till Christel Anderbergs fråga är det uppdrag som dåvarande regeringen i november 1993 gav åt Riksåklagaren, vilket bl.a. innebar att se över indelningen i åklagardistrikt och de lokala åklagarmyndigheternas dimensionering. Syftet med översynen var att om möjligt åstadkomma en mer effektiv organisation och ett optimalt utnyttjande av resurserna. Uppdraget innefattade att genom en rikstäckande kartläggning utreda förutsättningarna för och konsekvenserna av sammanläggningar av åklagarmyndigheter, såväl lokalt som regionalt, liksom ändringar av existerande gränser mellan åklagardistrikt. Riksåklagaren skulle även utreda och redovisa principer för åklagarmyndigheternas dimensionering.

Riksåklagaren har den 7 oktober i år redovisat sitt uppdrag till regeringen och föreslagit sammanläggningar av ett antal distrikt. Genom dessa sammanläggningar skulle antalet åklagarmyndigheter med endast två respektive tre åklagare minska med tio. Förslaget skall ses mot bakgrund av att små åklagarmyndigheter av naturliga skäl är mycket sårbara. Om t.ex. en åklagare vid en tvååklagarmyndighet är sjuk och den andra är upptagen av domstolsförhandlingar finns det inte någon åklagare tillgänglig vid myndigheten för att besluta i sådana frågor som kräver omedelbara åtgärder. Jag tänker då närmast på frågor om anhållande och andra processuella tvångsmedel. De små myndigheterna är svaga även från administrativ synpunkt.

Riksåklagarens förslag till ändring i den lokala och regionala organisationen remissbehandlas för närvarande. Jag kommer att avvakta remissbehandlingen innan jag tar ställning till Riksåklagarens förslag. Av detta skäl kan jag inte nu lämna något närmare besked i organisationsfrågan. Detta gäller givetvis också förslaget i den del som rör åklagarmyndigheterna i Avesta, Borlänge och Falun.

Rent allmänt vill jag dock framhålla vikten av att man inom all offentlig verksamhet verkligen tar till vara de möjligheter till effektiviseringar och kostnadsbesparingar som bjuds. Något "fribrev" i det avseendet kan inte utfärdas till vare sig åklagarväsendet eller rättsväsendet i övrigt. Rättssäkerheten och rättstryggheten får naturligtvis inte äventyras. Jag är också starkt medveten om de regionalpolitiska aspekterna på frågor av detta slag. Mer varken kan eller vill jag säga i dag.

Anf. 12 CHRISTEL ANDERBERG (m):

Fru talman! Jag ber att få tacka justitieministern för svaret, även om det tyvärr inte var särskilt klargörande.

Jag vet inte om justitieministern hunnit läsa Riksdagens revisorers rapport "Den ekonomiska brottsligheten och rättssamhället". Om inte, skulle jag varmt vilja rekommendera den till studium. Där tecknas en bild av åklagarna som är, vill jag säga, näst intill ömsint – fram tonar bilden av en litet strävsam, luggsliten kår, som alltid har levt under knapphetens kalla stjärna, med brist på resurser, brist på tekniska hjälpmedel, stor arbetsbörda, utsatthet och ett löneläge som i förhållande till andra, jämförbara juristkarriärers är katastrofalt dåligt.

Revisorerna understryker också att en framgångsrik bekämpning av ekobrott är påtagligt beroende av att det finns eldsjälar. Min egen 20-åriga erfarenhet av åklagarverksamhet säger mig att detsamma gäller bekämpning av alla sorters brott.

Det finns emellertid en gräns även för vad eldsjälar tål. Enligt Arbetsmiljöinstitutets rapport 1993:25 Åklagares arbetsvillkor överväger så många som 40 % av åklagarna allvarligt att byta yrke, trots hög arbetsmotivation och stort intresse för arbetsuppgifterna. För många av dem är inte frågan om utan när de skall byta arbete.

De organisatoriska förändringar som krävs är enligt AMI mera av kvantitativ än av kvalitativ art, dvs. att det handlar om att med olika insatser minska arbetsbelastning, underbemanning och oacceptabel tidspress.

Frågan är då om Riksåklagarens nu föreliggande förslag är ägnat att leda till en bättre tingens ordning. Jag och många med mig anser inte det. Vi ser detta som ännu ett bland många förslag där man med kosmetiska åtgärder försöker att skylla över bristen på resurser och organisera bort det faktum att Sverige är ett avlångt och delvis glest befolkat land. Riksåklagarens förslag verkar dessutom vara en kraftig övertolkning av regeringens direktiv i vad avser sammanläggning av åklagardistrikt.

Jag är inte bara oroad av en försämring av åklagarnas arbetsvillkor utan framför allt också av den negativa inverkan som ett genomförande av Riksåklagarens sammanläggningsförslag skulle få på åklagarverksamheten, främst på åklagarens möjlighet att vara en drivande kraft såsom förundersökningsledare.

I alla andra sammanhang har under senare år, inte minst i olika debatter i denna kammare, åklagarens nyckelposition betonats när det gäller vår kamp för att vända brottskurvan nedåt. Mer och mer börjar man också att understryka vikten av ett nära samarbete mellan åkla-

garna och polisen. Detta har tagit sig flera uttryck. Bl.a. har chefsåklagaren numera rätt att närvara och yttra sig vid polisstyrelsens sammanträden. Den sistnämnda möjligheten är till för att ge åklagarna ett ökat inflytande över hur polisen använder sina resurser.

Ett sådant inflytande får åklagarna också genom att aktivt leda förundersökningar, så att de begränsas till sådana delar som är relevanta från påföljdssynpunkt och sådana delar som man bedömer som framkomliga med hänsyn till bevisläget.

En aktiv åklagarinsats kräver närhet till polisen. Också den lokala förankringen är viktig. Justitieministern anförde som ett exempel att den ena åklagaren på orten är sjuk och den andre upptagen av domstolsförhandlingar. Det blir ju vid en eventuell indragning av en myndighet det normala tillståndet för polisen på den orten. Det kommer aldrig någonsin att finnas någon åklagare tillgänglig för att fatta beslut i frågor som kräver omedelbara åtgärder.

Låt mig ta ett exempel från Dalarna. Där skulle åklagarna enligt förslaget sitta i Falun, 75 km från Avesta enkel väg. Ingen kan väl rimligen anse att det vore ett optimalt utnyttjande av resurserna om åklagarna skulle tillbringa större delen av sin arbetstid i bilen.

Konsekvenserna av RÅ:s förslag lyser också med sin frånvaro. Dalarna blir enligt förslaget särskilt hårt drabbat. Bl.a. föreslås att man skall dra in Borlänge åklagardistrikt, som med sina fyra fasta åklagartjänster är den, från RÅ:s egna utgångspunkter, enda myndighet i länet som är bärkraftig. Borlänge svarar för 34 % av länets totala brottslighet och för mer än 40 % av de personella tvångsmedlen i länet. Förslaget synes bygga på att närheten till domstolen skulle vara viktigare än närheten till polisen. Det är en uppfattning som åklagarna i Borlänge tar bestämt avstånd ifrån. Vi uppträder i domstolen då och då, men vi samarbetar med polisen dagligen och stundligen.

Anf. 13 BARBRO ANDERSSON (s):

Fru talman! Vad som har sagts här om Avesta och Borlänge gäller även oss i Uppsala län, där Tierps tingsrätt är berörd av utredningsförslaget. Vi i Norduppland ser naturligtvis med oro på vad som skulle kunna hända.

Det finns i dag polisdistrikt i Tierp, en tingsrätt och en åklagarmyndighet. Dessa tre myndigheter samarbetar på ett sätt som är bra för oss som bor i de norra länsdelarna. För några år sedan gjordes en utredning om tingsrätterna. Då levde Tierps tingsrätt litet farligt, men sedan kom man fram till att det var bäst att den får vara kvar.

Det fördes en diskussion om att det skulle finnas ett polisdistrikt i Uppsala län och att de nuvarande tre distrikten skulle slås ihop till ett. Vår polismästare visade i sin utredning att det skulle bli betydligt dyrare att slå ihop dem till ett distrikt än att fortsätta med nuvarande ordning. Skulle åklagarmyndigheten nu försvinna från Tierp, är vi rädda för att det skulle bli ett slags dominoeffekt: om en försvinner, försvinner flera. Vi tror att det är viktigt att denna verksamhet finns ute i orten, att polischefen och åklagaren finns och visar sig ute i samhället.

Prot. 1994/95:16
27 oktober

Svar på
interpellationer

I Enköping, som också ligger i Uppsala län, föreslås att man skall utöka antalet åklagare till tre. Det bästa för länet vore att man gjorde detsamma också för Tierp. Det är självklart att justitieministern vill avvakta den remissbehandling som nu genomförs, men det är ändå viktigt att vi diskuterar frågan.

Jag noterar i svaret att justitieministern säger att hon också är starkt medveten om de regionalpolitiska aspekterna på frågor av detta slag. Det inger oss trots allt ett visst hopp. Det är klart att man inom den offentliga verksamheten skall ta till vara de möjligheter till effektivisering och kostnadsbesparingar som bjuds, som det anförts i svaret.

Om man kommer fram till samma slutsats för åklagaren som för polisen, nämligen att det är mycket bättre att det ser ut som det gör i dag än att slå samman myndigheterna till en, så finns det väl ändå vissa möjligheter och visst hopp även för Tierps tingsrätt?

Anf. 14 IRÉNE VESTLUND (s):

Fru talman! Effektivisering inom givna ramar skall självfallet genomsyra våra förvaltningar. Där har vi inga delade meningar. Men hur effektiviseringen skall ske kan det däremot råda delade meningar om. Att Riksåklagaren i det här fallet föreslår att man skall sammandra alla åklagarresurser i södra Dalarna till Falun har självfallet väckt mycket stor uppmärksamhet i våra kommuner. Det leder naturligtvis till den oro som Barbro Andersson ger uttryck för, att om man drar in det ena så kanske man också drar in det andra.

För kommuner av våra kommuners karaktär är den sammantagna kompetensen inom kommunerna och dess arbetsplatser av mycket stor strukturell betydelse. Den betyder också mycket för attraktiviteten för en kommun. Den faktiska grunden för det som vi nu talar om är också närhet och kunskap om befolkningen i dessa områden.

Vi har i denna kammare vid ett flertal tillfällen talat om ökade resurser för bekämpandet av ekobrottsligheten. Detta med bekämpande av ekobrottslighet har vi upplevt också betyder att man måste ha vissa kunskaper om de människor som finns i närheten. Jag har i alla fall den mycket bestämda uppfattningen att en del av en effektivisering är att använda sig av en kunskap, en närhet, och att man därmed kanske också ger möjligheter till snabbare behandling.

Man kan naturligtvis tycka att detta är en mindre fråga i de stora sammanhang som vi annars talar om. Jag kan i dessa EU-debatternas dagar inse att våra åklagarmyndigheter kanske inte riktigt får den uppmärksamhet som just vi tycker att de borde ha.

Effektivisering ställer jag naturligtvis upp på. Men jag menar som Barbro Andersson att det finns anledning att göra en bedömning av om just detta förslag ger de besparingar som är åsyftade.

Anf. 15 URBAN AHLIN (s):

Fru talman! Det är allmänt känt att effektiviteten i arbetet med att beivra brott är avhängig av ett nära samarbete mellan polis och åklagare.

Slagkraften i brottsbekämpningen är beroende av god lokalkännedom vid såväl åklagare som polis. Effektiviteten i åklagarens arbete är beroende av att det finns en domstol på orten. Det är också klarlagt genom andra utredningar att storleken på en åklagarmyndighet inte har någon nämnvärd betydelse för en rationell åklagarverksamhet och att den teoretiska sårbarheten för mindre distrikt i realiteten är försumbar.

Det svar som Laila Freivalds gav om en åklagare som är sjuk och den andre som är upptagen av domstolsförhandlingar ter sig litet löjligt med tanke på förhållandet i min hemort Mariestad, där såväl polisen, åklagarväsendet som tingsrätten finns inom ett mycket kort avstånd och t.o.m. i samma hus. Jag tror att man löser detta problem alldeles utmärkt.

Om åklagarmyndigheten i Mariestad läggs ned kommer arbetet med brottsutredningar i stället att ledas från Skövde. En sådan lösning inverkar mycket menligt på samarbetet mellan åklagare och polis. Även om arbetet måhända till viss del kan utföras med hjälp av telefon och telefax kan det aldrig ersätta det nära samarbetet mellan åklagare och polis som är möjligt när åklagare och polis är på samma ort och, som i Mariestad, också i samma hus. En förflyttning till Skövde medför försämrade lokalkännedom för åklagarens vidkommande.

Många har här oroat sig för en dominoeffekt. När det konkret gäller frågan om nedläggning av Åklagarmyndigheten i Mariestad vill jag säga vi också är oroliga över att detta inte bara riktar sig mot åklagarmyndigheten, utan att det i förlängningen även blir ett hot mot kriminalavdelningen vid polisen, länshäktet och Mariestads tingsrätt. Om så skulle bli fallet, skulle flyttningskarusellen enligt min bedömning innebära ett nationalekonomiskt vansinne som bara inte får ske. Omständigheten att kapitalförstöringen huvudsakligen är betingad av att det är just offentliga myndigheter som flyttas från en ort till en annan gör att situationen framstår som direkt stötande. Det handlar om en kapitalförstöring i storleksordningen miljontals kronor bara när det gäller Mariestad.

Om Åklagarmyndigheten i Mariestad läggs ned, kommer åklagarnas restid att öka markant. Detta gäller såväl för det fortlöpande utredningsarbetet som i samband med tingsrättsförhandlingarna i Mariestad. Resorna medför ett helt onödigt resursbortfall under restiden och genererar samtidigt helt onödiga kostnader.

En nedläggning medför även resursbortfall i samband med inställda huvudförhandlingar i tingsrätten. Vi vet ju att det alltför ofta förekommer vid ting att någon inte kommer och att målet därmed blir inställt. Normalt kan åklagaren utnyttja sådan spiltid om åklagarmyndigheten finns på orten.

Om Åklagarmyndigheten i Mariestad läggs ned, kommer arbetet i tingsrätten med stor sannolikhet att påverkas negativt med onödiga arbetsmoment samt längre väntetider och förseningar, vilket bl.a. drabbar brottsoffren.

Jag vill vädja till justitieministern att i sitt kommande förslag noga överväga de fördelar ett intensifierat samarbete mellan åklagare och polis ger för rättssäkerheten.

Anf. 16 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! En översyn av rättsväsendets olika organisationer – polis, åklagare och domstolar – har pågått i ganska många år vid det här laget. Det har gjorts försök till en djupgående analys för att se på vilka sätt vi kan komma fram för att underlätta för våra mycket arbetstygda myndigheter på detta område genom effektiviseringsåtgärder som i sin tur förutsätter förändringar i administrativt hänseende, i organisation, i arbetsmetoder och annat.

I vissa avseenden har vi kommit en bit på väg. Vi har faktiskt utvecklat samarbetet mellan t.ex. polis och åklagare på ett utomordentligt bra sätt på många håll. Visserligen har de förändringar av polisens organisation som har genomförts under senare år inneburit vissa störningar i utvecklingen av samarbetet. Men man kan också se att den nya organisationen har inneburit möjligheter till ett förbättrat samarbete på många håll.

Det är naturligtvis viktigt när man gör förändringar av olika slag att man i samband med förändringarna just överväger vilken inverkan de har, inte bara på den egna myndighetens möjligheter att bedriva ett bättre arbete utan också hur ett samarbete med de övriga kan förbättras. Detta är en av kärnpunkterna i ett förändringsarbete.

Problemet när man försöker komma vidare med diskussioner om bl.a. organisatoriska frågor är att man ganska snabbt blir hämmad av diskussioner av olika slag som naturligtvis har att göra med ett värnande om den egna regionen, arbetstillfällen och annat. Det är naturligtvis respektabelt. Men för min egen del vill jag nog i den kommande diskussionen ändå hävda rättsmyndigheternas behov av att utvecklas och möta de nya krav som framtiden ställer med en modernare administration, organisation och arbetsformer etc. Jag blev mycket glad när jag såg att den förra regeringen och den moderata justitieministern hade givit Riksåklagaren i uppdrag att se över åklagarmyndigheternas indelning i åklagardistrikt. Detta var äntligen ett konkret steg, som togs efter en lång tid av svår diskussion, som aldrig har kommit fram till någon konkretion.

Jag är däremot förvånad över Christel Anderbergs direkta påståendet att Riksåklagaren på något vis skulle ha feltolkat direktiven. Vad gäller det uppgiften gick ut på står det på detta sätt i direktiven:

En sådan rikstäckande kartläggning bör avse förutsättningarna att slå samman vissa lokala åklagarmyndigheter. Det kan även finnas skäl att på vissa håll ändra gränserna mellan existerande distrikt.

Det är klara direktiv, och jag utgår från att RÅ har följt dem. Jag har ännu inte i detalj tagit del av hans förslag. Jag har ännu mindre haft möjlighet att ta del av remissvaren. Det är först nu frågan har gått ut på remiss.

När vi får in svaren kommer jag att ta ställning till detta förslag, som får ses som ett första steg, äntligen, till att även försöka komma till rätta med de frågeställningar som har att göra med organisationen. Det är mycket otillfredsställande, vill jag återigen säga, att oavbrutet diskutera vilken svår situation åklagarna befinner sig i – för det gör de

verkliga – utan att samtidigt vara villig att ta tag i de svåra frågorna, som bl.a. handlar om organisationen och distriktsindelningen.

Vi måste få effektivitet i hela rättskedjan. Det kräver förändringar, moderniseringar och anpassningar till de olika delarna.

Jag tar upp några av de mindre frågor som tidigare debattörer har nämnt. Låt mig till Christel Anderberg säga att ekobekämpning inte är någonting som sker särskilt lokalt. Ekoåklagare har vi i Falun och i Gävle, inte i varje åklagardistrikt. En förändring och en effektivisering av åklagarväsendet kommer inte att försämra möjligheterna att bekämpa den ekonomiska brottsligheten.

Till Urban Ahlin vill jag säga att jag inte alls förstår det löjliga i att påpeka att det blir problem vid en åklagarmyndighet som bara har två åklagare om en av dem är sjuk. Polis och åklagare sitter inte ens i Mariestad i samma hus som domstolen. De sitter i olika hus, och det blir problem att ta hand om häktningsförhandlingen när en av de två åklagarna ligger sjuk.

Det är så lätt att försöka raljera om de här problemen, men det handlar om realiteter och möjligheter att bedriva ett effektivt arbete. Jag skulle gärna vilja se att ni alla som här uttalar ert så starka stöd för åklagarnas arbetssituation och möjligheter på allvar också tar tag i den uppgift som vi har framför oss, nämligen att modernisera vårt åklagarväsende. Alla säger sig vara för effektivitet, men alltid blir svaret: Men inte detta förslag.

Anf. 17 CHRISTEL ANDERBERG (m):

Fru talman! Jag är den första att instämma i att rättsväsendet behöver utvecklas, men jag har svårt att se att en sådan utveckling kan starta genom avveckling.

Visst finns ekoåklagarna bara vid de 13 regionåklagarmyndigheterna ute i landet. Skillnaden mellan ekobrott och vanlig brottslighet är emellertid att när man skall göra frihetsberövanden, husrannsakingar eller vad det är fråga om vid ekobrott, är det en planerad aktion. Alla vet en vecka eller en månad i förväg att de just den dagen måste vara på plats. Den vanliga vardagsnära brottsligheten slår ned när man minst kan ana det. Därför måste det alltid finnas en lokal beredskap.

Som jag sade har Borlänge mer än 40 % av alla frihetsberövanden i länet. Där fattas mer än ett beslut per arbetsdag.

Justitieministern har i flera olika sammanhang talat om hur angeläget det är att vi ägnar oss mer åt brottsförebyggande verksamhet. Jag tycker att krafttag gentemot vardagsbrottsligheten är en viktig brottsförebyggande åtgärd. Det understryker bl.a. Brottsförebyggande rådet i sin kriminalpolitiska framtids- och omvärldsanalys. Det är viktigt att uppdaga och beivra även lindrigare brott, därför att de oftast utgör inkörsporten till allvarlig kriminalitet.

Riksdagens revisorer påpekar i sin rapport att det resonemanget är tillämpligt också när det gäller ekobrott. Det är sällan någon börjar sin kriminella karriär med en La Reine-härva. Det börjar med lindrigare saker. Revisorerna säger att rättsväsendet måste behålla sin förebyggande signalfunktion genom snabba och tidiga åtgärder, även mot

Prot. 1994/95:16
27 oktober

*Svar på
interpellationer*

mindre allvarliga överträdelser. Det är just signalfunktionen som det är så viktigt att åklagaren lokalt får möjlighet att bibehålla.

Åklagarväsendet begär inte några fribrev, justitieministern. Det är bara det att åklagarväsendet nu har varit föremål för ständiga organisationsöversyner i 20 års tid. Vissa har lett till förändringar, andra har stannat vid skrämskott. Åklagarkåren begär inga fribrev, men den har en vädjan till justitieministern: Låt oss nu få arbetsro!

Anf. 18 URBAN AHLIN (s):

Fru talman! Jag vill instämma i det justitieministern säger. Det är klart att vi måste sträva efter rationaliseringar och effektiviseringar i hela den offentliga sektorn. Det gäller naturligtvis även det här området.

Jag ber om ursäkt om jag var så oklar att jag sade att tingsrätten, åklagarmyndigheten och polisen finns i samma hus. Så är det inte i Mariestad. Polis och åklagare finns i samma hus. Det är gångavstånd till tingsrätten.

Jag vill ändå fråga justitieministern om hon menar att det är ett mer effektivt resursutnyttjande att åklagarna sitter i Skövde och reser till Mariestad för förhandlingar, som tyvärr i många fall blir inställa av orsaker som är väl kända. Är det ett bättre resursutnyttjande än det vi har i dag?

Anf. 19 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! Vilket som är det bästa resursutnyttjandet när man lever i ett land som är så stort som Sverige och så glest befolkat är en knepig fråga. Det är bl.a. därför vi behöver utreda den frågan ordentligt. Men varje gång vi försöker göra det möts vi av invändningen: Låt oss i stället få arbetsro!

Jag tycker att Christel Anderberg har gjort en förvånansvärt snabb ändring, från att vara en politiker som arbetat under en borgerlig regering till att bli oppositionspolitiker igen. Är det inte litet väl kort tid, att två veckor efter det att den borgerliga regeringen har avgått och den moderata justitieministerns uppdrag till Riksåklagaren föreligger omedelbart börja opponera mot det? Hade det inte varit bättre att opponera mot den politik som den borgerliga regeringen förde och mot den moderata justitieministerns åtgärd att ge detta uppdrag till Riksåklagaren? Det blir inte riktigt trovärdigt att man gör den ena saken i regeringsställning och efter två veckor i opposition återigen står här och opponerar mot det som gjordes under den regeringsperiod då man själv hade ett inflytande.

Visserligen är Christel Anderberg åklagare, men så är även riksåklagaren. Han har nu kommit med ett förslag, och jag tycker att vi på allvar skall granska det förslaget och lyssna på vad remissinstanserna har att säga om det.

Anf. 20 CHRISTEL ANDERBERG (m):

Fru talman! Jag har inte bytt skepnad i så stor utsträckning och så snabbt som justitieministern tror. Jag blev nämligen mycket oroad och

litet upprörd redan när jag läste direktiven som Riksåklagaren fick av den förra regeringen. Det var just därför som vi bad förutvarande justitieministern besöka den moderata justitiekommittén, vilket hon gjorde den 7 juni 1994. Det framgår av interpellationen. Hon gav oss då lugnande besked.

Hon sade att det uppdrag som hon hade lämnat till RÅ framför allt rörde möjligheten att föra över vissa kommuner från ett distrikt till ett annat och endast undantagsvis sammanläggning av distrikt. Sedan får man se resultatet som faktiskt innebär en storslakt av åklagardistrikt, om förslaget genomförs, i synnerhet i Dalarna.

Om vi dalmasar däremot tittar västerut kan vi konstatera att förslaget inte innefattar en enda sammanläggning i Värmlands- och Örebro-regionen, trots att där finns inte mindre än fem tvååklagarmyndigheter. I vissa fall skulle geografin i och för sig tala för en lämplig sammanläggning. Det är därför som jag menar att förslaget inte är genomtänkt och att det framstår som synnerligen inkonsekvent.

Åklagarväsendet begär, som sagt, inga fribrev. Som dess talesman just nu vill jag dock hävda att det inte går att organisera bort brist på resurser. Det är där som grundproblemet ligger, hur länge vi än försöker att låtsas någonting annat.

Jag vill påminna om Lindbeckkommissionens rapport. Man skriver att det finns vissa kärnuppgifter som endast staten kan sköta, och dessa uppgifter bör skötas väl. Enligt Lindbeck har dessa kärnuppgifter under de två senaste decennierna tenderat att skötas allt sämre. Som ett exempel på detta fenomen framhåller man just rättsväsendet.

Vi avvaktar naturligtvis med stort intresse remissbehandlingen. När detta ärende börjar bli färdigt för beslut hoppas jag att justitieministern vid bedömningen tar med de synpunkter som har kommit fram här i dag, både från mig och från de övriga som har deltagit i debatten.

Anf. 21 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! Jag vill bara notera den häpnadsväckande insyn som vi alldeles nyss har fått i det inre partipolitiska arbetet inom Moderata samlingspartiet. Det förefaller som att den moderata justitieministern har givit ett direktiv, tydligt utsagt i skrift – jag läste här upp den centrala delen – och i andra interna politiska sammanhang säger man någonting annat. Det är naturligtvis beklagligt för RÅ att han inte har tillgång till direktiven i någon annan form än i den officiella skrivna formen, och det är dessa direktiv som gäller.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på interpellation 1994/95:12 om utrikes- och säkerhetspolitiken vid ett EU-medlemskap

Anf. 22 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Olof Johansson har frågat mig om regeringen har för avsikt att slå vakt om Sveriges alliansfrihet och vid ett eventuellt

Prot. 1994/95:16

27 oktober

*Svar på
interpellationer*

medlemskap i Europeiska unionen avvisa svenskt deltagande i en framtida gemensam försvarspolitik.

Sverige kommer vid ett medlemskap i EU att delta i utformningen av unionens gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik. EU är ingen försvarsallians. Därför följer inga som helst militära förpliktelser av ett medlemskap.

Det västeuropeiska försvarssamarbetet bedrivs inom ramen för Västeuropeiska unionen (VEU), som är en separat internationell organisation. Vår militära alliansfrihet består. Medlemskap i VEU kan följaktligen inte komma i fråga för Sveriges del.

Frågan om en framtida gemensam försvarspolitik kommer att diskuteras vid EU:s regeringskonferens 1996. Hur långt unionens medlemsstater skulle vara beredda att gå på detta område är i dag oklart. Grundläggande är dock att inget medlemsland mot sin vilja kan tvingas in i en försvarsgemenskap. I denna fråga har Sverige, vad gäller vårt eget deltagande, i varje skede en absolut och självklar vetorätt.

Sverige kommer alltså inte att gå in i ett förpliktande samarbete på försvarsområdet. Därom råder bred enighet i riksdagen. Denna enighet ser jag som en stor tillgång.

Jag vill vidare erinra om att två av EU:s medlemsstater, nämligen Danmark och Irland, redan i dag står utanför det förpliktande västeuropeiska försvarssamarbetet. Österrike och Finland avser som medlemmar i EU att hålla fast vid sin militära alliansfrihet. Sverige har samtidigt ett intresse av att delta i den breda diskussionen om säkerhet och samarbete i Europa, som följt efter omvälvningarna i Central- och Östeuropa och framväxten av ett demokratiskt Ryssland. Denna diskussion rör grundläggande frågor, som i dag saknar entydiga svar. Vi vet inte hur snabbt länder som önskar bli upptagna i den europeiska politiska och ekonomiska gemenskapen kan inlemmas i det tidigare enbart västeuropeiska samarbetet. Det gäller t.ex. våra baltiska grannländer. Det är vidare oklart om det på lång sikt vore möjligt för alla Europas stater, även Ryssland, att delta i ett förpliktande försvarssamarbete.

Fru talman! Det finns alltså ingen anledning till oro för alliansfriheten. Däremot består bekymren om säkerheten i Europa. Vi bör nu inrikta oss på att tillsammans med andra stater i Europa bekämpa de nya allvarliga säkerhetsproblem om vilka utvecklingen i Bosnien och andra delar av det tidigare Jugoslavien nästan dagligen påminner oss.

Till ett sådant samarbete, över alla europeiska gränser, mellan alliansfria och alliansbundna stater, är det naturligt att Sverige fortsätter att ge sitt bidrag.

Anf. 23 OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Jag tackar utrikesministern för svaret. Det gläder mig att regeringen vill att den militära alliansfriheten skall vara kvar. Någonting annat hade varit en mindre sensation.

Min avsikt med denna interpellation, liksom med en del andra interpellationer som vi i Centern har framställt, är att på viktiga politiska områden som berörs av folkomröstningen den 13 november eftersträva

ett bra informationsunderlag för medborgarnas ställningstaganden. Jag söker och eftersträvar ett klarläggande av de politiska gemensamma nämnare som finns här på hemmaplan för att man skall kunna göra en bedömning av de nationella förhållningssätt som kommer att kunna bli aktuella vid ett eventuellt medlemskap inom de ramar som fördrag och avtal anger.

Om vi har en tillräckligt bred enighet kring vår svenska hållning står vi naturligtvis mycket starkare inom EU vid ett eventuellt medlemskap. Varför behövs då det? Jo, alla vet att i internationella sammanhang kan politiken ibland gå ut på att utsätta enskilda medlemmar och stater för politisk press. Jag tycker att det är naivt att bara lämna detta åt sidan. Vi diskuterar detta kanske alltför litet i Sverige.

Även om det formellt inte finns några hinder för en svensk position – alltså "formellt" – är en nationell hållning och en bred parlamentarisk förankring avgörande. Vi skall själva avgöra våra ställningstaganden när det gäller de viktiga områden som behandlas i interpellationsvaret. Annars kan vi bli offer för andras vilja.

Det finns uppenbara skillnader mellan ja- och nej-sidan när det gäller tolkningar av frihetsgrader, av vad olika avtal och fördrag innebär. Den frågan är lätt att hantera i folkomröstningen. Man får väl lägga sin röst efter sina bedömningar. Jag bara konstaterar det. Vi har vår uppfattning och andra kan ha en annan uppfattning. Det avgörande blir då till sist: Vad skall människor tro på? Om det finns en politisk hållning här i riksdagen som är stabil över tiden och som upplevs som förpliktande av politiska partier är detta en viktig signal till den svenska allmänheten och till Bryssel. Därför anser jag att den här debatten är värd att föra. Det är viktigt att dessa svar kommer före folkomröstningen.

Som parti klagjorde Centern tidigt ståndpunkten att den svenska alliansfriheten måste bestå och att Sverige inte skall delta i något förpliktande försvarssamarbete. Det innebär samtidigt att vi som EU-medlemmar måste slå vakt om att de olika medlemsstaternas särart på det här området respekteras. Det finns ju sådana uttalanden från EU-håll. Det utrikes- och säkerhetspolitiska samarbetet skall även fortsättningsvis bygga på konsensus i beslutsfattandet.

Sverige får inte gå in i något militärt samarbete eller ett gemensamt försvar som är förpliktande i den meningen att vi inte själva bestämmer om vi vill delta eller inte. Vad jag därmed syftar på är naturligtvis att Sverige inte skall vara medlem i den västeuropeiska unionen, som inte är någon formell del av EU men ändå finns i dess närhet och därmed spelar en roll så till vida att man kan underkastas förpliktande ställningstaganden. Samtidigt är möjligheterna för att skapa en bestående europeisk säkerhetsordning större än någon gång under 1900-talet. Det kalla krigets uppdelning av Europa får inte återuppträda. Utrikes- och säkerhetspolitiska och militära samarbetsformer som motverkar en sådan klyvning bör stödjas. Det gäller exempelvis ESK och Partnerskap för fred. Detta gör Sverige. Jag har själv medverkat till att försöka så klart som det över huvud taget är möjligt ange precis de principer som ju följer av Partnerskap av fred, att man själv bestäm-

Prot. 1994/95:16
27 oktober

*Svar på
interpellationer*

mer, att ingen kan tvinga oss, att man klart anger vad som är syftet med ett svenskt deltagande.

Tyngdpunkten för att skapa en gemensam europeisk säkerhetsordning bör även framgent ligga inom ESK. Att vi i stället gradvis utvidgar västliga organisationer riskerar att skapa nya spänningar. Alla Europas stater skulle inte kunna delta på samma villkor, inte heller Nordamerika.

Centern vill medverka till att Sverige fördjupar det säkerhetspolitiska samarbetet i den riktning som jag har angett. Detta skall ske med bibehållen militär alliansfrihet. Vi skall försvara vårt eget land och territorium. Skulle det om några år inom EU:s ram bli aktuellt med nya åtaganden på det utrikes- och säkerhetspolitiska området i form av ett nytt fördrag, måste detta underställas svenska folket i en folkomröstning. Det är vår uppfattning. Då samtliga medlemsländer måste godkänna att man ratificerar en sådan överenskommelse kan inget land tvingas in i ett förpliktigande försvarssamarbete. Det är de nuvarande gällande reglerna. Vad framtiden kommer att utvisa vet vi inte allting om i dag.

Anf. 24 GUDRUN SCHYMAN (v):

Fru talman! Med anledning av svaret från utrikesministern känner jag mig föranledd att läsa högt ur Maastrichtfördraget. Det här är inte frågor som står skrivna i stjärnorna eller frågor där vi inte vet hur de kommer att behandlas samt vilken målsättning man har inom den europeiska unionen. Det står faktiskt att läsa i det fördrag som ligger till grund för den ansökan om medlemskap som Sverige har skickat in och vill säga ja till.

I interpellationssvaret står det att EU inte är någon försvarsallians, utan försvarssamarbete bedrivs inom ramen för den västeuropeiska unionen, som är "en separat internationell organisation". Men i Maastrichtfördragets avdelning 5, som omfattar utrikes- och säkerhetspolitiken, står i artikel J.4 2 § så här: "Unionen anmodar Västeuropeiska unionen (VEU), som är en integrerad del av unionens utveckling, att utarbeta och genomföra unionsbeslut och unionsaktioner som berör försvaret."

VEU är alltså redan i dag enligt Maastrichtfördraget en integrerad del av unionens utveckling. Själva den faktiska sammanslagningen kommer man väl att fatta beslut om år 1996. Men det är alltså inte en separat internationell organisation, utan en integrerad del av unionens utveckling.

Vidare står det i interpellationssvaret: "Frågan om en framtida gemensam försvarspolitik kommer att diskuteras vid EU:s regeringskonferens 1996. Hur långt unionens medlemsstater skulle vara beredda att gå på detta område är i dag oklart." Nej, det är det inte. I Maastrichtfördragets artikel J.4 1 § står det att läsa följande: "Den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken skall omfatta alla frågor som berör unionens säkerhet, inbegripet utformningen på lång sikt av en gemensam försvarspolitik, som med tiden skulle kunna leda

till ett gemensamt försvar." Det är inte oklart. Det är väldigt klart, svart på vitt. Det finns inga oklarheter i det.

Sedan säger utrikesministern att vi i i den svenska riksdagen är överens om att vi inte skall gå in i något samarbete på försvarsområdet. Det spelar väl ingen roll om vi är överens här, om vi i Bryssel har sagt att vi fullt ut skall stödja detta fördrag. Det är just vad vi har sagt. Regeringens förhandlare har inte begärt undantag och har naturligtvis heller inte fått det. Vad står det då om bestämmelserna om en gemensam utrikes- och säkerhetspolitik? Hur skall det uttolkas, och vad skall medlemsländerna göra? Jo, det står så här i Maastrichtfördragets avdelning 5 i artikel J.1 4 §: "Medlemsstaterna skall aktivt och förbehållslöst stödja unionens utrikes- och säkerhetspolitik i en anda av lojalitet och ömsesidig solidaritet. De skall avstå från varje handling som strider mot unionens intressen eller kan minska dess effektivitet som en sammanhållande kraft i de internationella relationerna." Det har vi också sagt ja till, dvs. att vi inte säger att vi skall lägga in något veto mot den här utvecklingen, utan vi har förbundit oss att stödja denna utveckling också vad gäller utrikes- och säkerhetspolitiken.

I förhandlingsavtalet, som har skrivits under, står det så här vad gäller förklaringen om gemensam utrikes- och säkerhetspolitik: "Unionen samt Norge, Österrike, Finland och Sverige är överens om att de nya medlemsstaterna vid anslutningen fullständigt och förbehållslöst skall anamma alla de mål som fördraget har, de bestämmelser som finns i dess avdelning 5." Det var just dessa jag läste upp.

Det är nonsens att komma och tala om att vi inte skall gå in i ett försvarssamarbete, att vi inte skall delta i någonting som kan vara hotande för Sveriges alliansfrihet eller för vår förmåga att bedriva en självständig utrikes- och säkerhetspolitik, vår förmåga att bedriva en aktiv neutralitetspolitik, som ju inte bara innefattar försvarsfrågorna utan också våra ställningstaganden i konflikter runt om i världen.

Sverige skulle inte, om vi hade varit medlem i den europeiska unionen, ha kunnat behålla sanktionerna mot Sydafrika så länge som vi gjorde. Jag tror att många i Sverige är väldigt tillfreds med att vi var det land som längst och ihärdigast stödde Nelson Mandelas kamp mot apartheid. Sverige hade inte som medlem kunnat föra en så aktiv neutralitetspolitik och offensiv politik i sina ställningstaganden under Vietnamkriget och vara med och skapa den internationella opinion som fick pendeln att svänga. Jag tror att vi är många i Sverige som är stolta över att Sverige var ett land som hade en hög svansföring i dessa frågor och som självständigt stod upp till försvar för små länders rätt till självbestämmande – det är ju detta det här handlar om – och att själv få utforma sin utrikes- och säkerhetspolitik. Detta är inte möjligt över huvud taget om vi säger ja till ett medlemskap i unionen, för då har vi förbundit oss att driva detta gemensamt och rätta oss efter just det som jag har läst upp. Allting annat är politisk propaganda.

Prot. 1994/95:16
27 oktober

*Svar på
interpellationer*

Anf. 25 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Jag delar helt och hållet de synpunkter som Olof Johansson framförde. För mig är det en självklarhet att så viktiga frågor som vår alliansfrihet måste ha en bred parlamentarisk förankring. Det har de också, tack och lov. Vi är nu inne i en period som man kan se som turbulent eller mycket spännande.

Visionen om en alleuropeisk säkerhetsordning har många av oss haft. Nu finns det större möjligheter till det än någonsin tidigare. Ändå vet vi inte alls om vi kommer därhän, men möjligheterna finns.

Så till Gudrun Schyman, som har en annan åsikt än interpellanten och jag i de flesta avseenden här. Det gäller tolkningar som man gör av hur Maastrichtfördraget på olika sätt binder länder. Jag tar då först upp VEU.

Det är självklart att VEU är kopplat till EU – det är därför som jag nämner det i detta sammanhang. Men jag tycker inte att det är fel att säga att det är en separat organisation. Det framgår av det väldigt enkla faktumet att Danmark och Irland inte är medlemmar, vilket de är i EU. Men den frågan kan vi väl lämna därhän. Det blir ju så många stickspår i en sådan här debatt.

Sedan till frågorna om de andra ländernas önskan. Det är ju många länder som önskar gå in i en försvarsgemenskap. Det här återfinns också i Maastrichtbeslutens anda. Vi har varit väldigt tydliga på den här punkten. Vad vi förbundit oss är att vi inte skall motsätta oss andra länders strävan till försvarssamarbete. Vi har dock inte svävat på målet vad gäller vår egen politik. Vi går inte med i det försvarssamarbetet, och det kan inte påtvingas oss.

Man kan i de olika EU-länderna ha funderingar kring önskningarna när det gäller försvarssamarbetet. Det är ju en ganska splittrad bild man får i det sammanhanget. Många av medlemsländerna ser nog att NATO är deras försvarsgemenskap och vill inte gärna bygga upp så mycket annat. Vi får väl se vad det blir av detta.

När det gäller utrikespolitiken mera generellt kan man fråga sig: Är vi också här förpliktade att, som Gudrun Schyman beskrev detta, ställa oss bakom allting? Vad det handlar om är ju att man i en organisation som EU skall försöka få största möjliga samstämmighet också vad gäller utrikes- och säkerhetspolitiken.

För det första handlar det om den utfästelse som vi har gjort att delta i fråga om den inriktningen. Det handlar då bara om beslut om utformningen av den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken i den nuvarande tappningen. Det är inte det steg 2 som Gudrun Schyman gärna för in i samma omgång.

För det andra finns det ett förbehåll här: att vi skall göra det här så långt som möjligt. Det har inte någon som helst tillämplighet på de diskussioner som var utgångspunkten i varje fall för den här interpellationen. Det gäller då en utvidgning av gemenskapen till att också omfatta det försvarspolitiska området eller till en direkt försvarsgemenskap. De delar som Gudrun Schyman där tog upp är inte tillämpliga.

Fru talman! Jag förstår mig inte på det förda resonemanget. Det står ju, svart på vitt, i fördraget vad man vill, vad som är den politiska målsättningen och vad som är den långsiktiga målsättningen. Sverige har sagt ja och amen när det gäller allt detta. Vi har inga undantag över huvud taget.

*Svar på
interpellationer*

Varför tror utrikesministern att Danmark har begärt undantag från det försvarspolitiska samarbetet? Kan de inte läsa innantill, eller har de efter 20 års medlemskap i EU inte begripit vad det handlar om? Varför tror alltså utrikesministern att de har begärt undantag? Jo, därför att de ser den här utvecklingen komma. De vet naturligtvis hur diskussionerna går – de har ju suttit med vid bordet i 20 år och vet vad man har för planer – och därför begär de undantag. De vill inte vara med och bygga upp en annan, eller en ny, försvarsallians skild från eller i samarbete med NATO.

Detta är tänkt att bli NATO:s europeiska pelare osv. Målsättningen är fullständigt klar. Det står nämligen fullständigt klart att Sverige inte har begärt undantag från detta utan tvärtom förbundit sig att i en anda av lojalitet arbeta för ett förverkligande av unionens politiska målsättningar.

Om man inte ville detta, vore det rimligt att säga ifrån och att få ett juridiskt bindande undantag som sade att vi inte skall delta i det här.

Det finns faktiskt ingen som tror på att Sverige kommer att sitta med och utforma en gemensam utrikes- och säkerhetspolitik, inklusive ställningstaganden som man skall göra till konflikter runt om i världen. I de fall man kommer fram till att vi behöver göra en militär insats – det skall ju finnas en gemensam armé, eller hur? – skall Sverige plötsligt delta i alla diskussioner fram till dess. Men ingen tror väl att man då säger: Vi tänker inte delta i det gemensamma försvaret. Vi är gärna med och formulerar besluten och formulerar att det skall göras en militär insats. Men vi tänker inte delta.

Absolut ingen tror på allvar att det skulle gå till på det sättet. Fredsforskare och människor som har jobbat med internationell säkerhetspolitik i tiotals eller tjugotals år säger att det naturligtvis inte går till så, utan detta blir en enhet, en helhet.

Jag saknar en intellektuell hederlighet i den här debatten där man talar om att det är detta vi skall ta ställning till och att vi också skall ta ställning till det här med att lämna över beslutanderätten, att flytta beslutanderätten i utrikes- och säkerhetspolitiken från denna kammare till ministerrådet i Bryssel. Det finns ju de som vill det. Jag respekterar att människor har en annan uppfattning, att människor tycker att det här med alliansfrihet och neutralitetspolitik har spelat ut sin roll. Själv tycker jag inte det, utan jag tycker fortfarande att det är viktigt att hävda alliansfriheten, en aktiv neutralitetspolitik och den egna rösten i den internationella politiken för att hävda fred och nedrustning samt små länders rätt till självbestämmande.

Anf. 27 OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Det blir naturligtvis en något underlig triangel här. Vi har intagit våra positioner. Jag utgår från att den position som Gudrun Schyman intagit är ärlig. I så fall tycker jag att respekten för andra kräver att hon uppfattar saken på samma sätt. Gudrun Schyman tillhör inte ett särskilt folkslag. Hon tillhör bara ett av de politiska partierna här i riksdagen. Ärligheten är väl, hoppas jag, någorlunda jämnt fördelad mellan partierna. På den punkten vill jag alltså göra en klar markering.

Det är klart att det är möjligt att göra olika tolkningar här. Men det är inte möjligt att gå så långt att man säger att saken redan är klar. Det skulle ju innebära att besluten redan fattats. Vi från de svenska statsmakternas sida – jag talar avsiktligt om *statsmakterna* – har mycket klart deklarerat att vår alliansfrihet inte är förhandlingsbar. Vi har alltså inte förhandlat där, och detta har vi anmält. Men naturligtvis kan man hela tiden ifrågasätta det hela och fråga sig på vilket sätt man kommer att tolerera vår hållning. Just det tog jag upp inledningsvis, för jag visste att den här debatten skulle komma upp.

Därför är det så viktigt att ha en nationell hållning som har en bred förankring här hemma. Det är självklart att vi vid ett medlemskap kommer att vara utsatta för en press att delta. Men att tvinga in Sverige i ett förpliktande militärt samarbete är inte möjligt. I mitt inlägg efter det att svar getts här sade jag ju att jag anser att den frågan är så stor att svenska folket i det läget, om frågan kommer upp om att fördraget ändras på ett sådant sätt att t.ex. kravet på enhällighet inte längre finns kvar som en barriär för våra ställningstaganden, skall avgöra den i en folkomröstning. Jag tvekar inte ett ögonblick på den punkten.

För mig är det här avgörande för om jag säger ja eller nej. Därför måste man ha den här hållningen i förhållande till folket. Men naturligtvis tycker jag att den frågan, förhoppningsvis, är för tidigt väckt. Jag väcker den inte i folkomröstningssammanhang, utan jag bara konstaterar klart kyligt intellektuellt att det är så frågan måste hanteras, om nu någon försöker tvinga oss och fördraget ändras på ett sätt som vi inte kan acceptera.

Anf. 28 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Gudrun Schyman, vi är faktiskt välkomna in i EU med vår alliansfrihet i behåll. Vi har inte behövt förhandla om den. Vi har inte, som Gudrun Schyman säger, behövt de här undantagen, utan vi är accepterade med vår alliansfrihet.

Det är väl inte heller så konstigt, eftersom EU har alliansfria stater som medlemmar redan i dag och kommer att få det också med de nya medlemmar som nu är på väg in. Att det också finns alliansfria stater inom EU tycker jag är någonting som man inte kan ifrågasätta, eftersom verkligheten faktiskt ser ut så.

Som med all tolkning av fördrag kan man naturligtvis dra åt olika håll. Gudrun Schyman är duktig på att dra i väg åt ena hållet på ett sätt som gör att jag nästan inte känner igen grunddokumenten, även om hon läser högt ur dem. Gudrun Schyman ser till att det hela tiden

glöms bort att vi faktiskt har möjligheter att säga nej, att vi faktiskt har en vetorätt. Utrikes- och säkerhetspolitiken inom EU är av det slaget.

Framför allt gäller det naturligtvis de frågor som interpellationen i grunden handlade om, nämligen att ingå i en försvarsgemenskap. Där är våra möjligheter att både säga nej och direkt stå utanför om andra länder vill gå vidare i detta så genomdiskuterat att vi inte borde vara oeniga i den delen.

Jag tycker att det visar på en väldigt statisk syn på EU när man bara är rädd i de här delarna. Man kan ju också – om vi går över till den andra sidan – se EU som ett fantastiskt fredsprojekt. Det gör jag. Det handlar ju om att vi, genom att folk, nationer och stater sammanflätas, skapar en helt annan säkerhet – en gemensam säkerhet – där människorna finns i centrum. Det är det som långsiktigt borde vara säkerhetspolitiken.

Det finns många organ inom Europa som arbetar på det sättet. Men EU är ändå det mest långtgående. För gemensam säkerhet i Europa, men också för oss svenskar, tror jag att det här är någonting synnerligen positivt.

Anf. 29 GUDRUN SCHYMAN (v):

Fru talman! Den här sista debatten är ju en helt annan debatt, Lena Hjelm-Wallén. Är EU ett fredsprojekt eller inte? Jag har en helt annan uppfattning där också, men jag hinner inte reda ut det på tre minuter. Jag kan bara konstatera att jag har väldigt många av utrikesministerns partikamrater med mig när jag säger att detta inte är ett fredsprojekt. Men vi kan ha en särskild interpellationsdebatt om den frågan.

När det gäller den andra frågan sade Lena Hjelm-Wallén att vi är välkomna med vår alliansfrihet. Ja, det är vi så länge som vi klart och tydligt säger att vi ställer oss bakom detta, dvs. att vi inte kommer att protestera mot att EU utvecklar sin gemensamma utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik. Det är väl ointressant för EU vad det heter här, så länge som vi förbinder oss att följa Maastrichtfördraget, så länge som vi förbinder oss att medverka aktivt i en anda av lojalitet när det gäller att bygga upp denna gemensamma utrikes- och försvarspolitik.

Det är inte ett problem för EU. Det är ett problem för oss, eller hur? För EU spelar det ingen roll. Det är ju vi som definierar vår alliansfrihet. Om vi definierar den som att vi kan samarbeta i en gemensam utrikes- och säkerhetspolitik och, på sikt, i ett gemensamt försvar är ju det okej för EU. Vi kan kalla det alliansfrihet eller någonting annat. Det är vårt problem. Det är här som vi gör den distinktionen. Vad innebär alliansfriheten? Vi definierar den ju själva.

Om den svenska speciella alliansfriheten innebär att vi kan gå in i militära allianser är det klart att EU säger att det är okej. Det är ju vi som diskuterar detta. Det är för oss som det är ett problem och inte för EU så länge som vi förbinder oss att följa detta fördrag. Det är den stora skillnaden. Det är därför som vi måste tala klarspråk i de här frågorna, i detta land, i den politiska debatten, innan vi går till folkomröstning.

Prot. 1994/95:16
27 oktober

*Svar på
interpellationer*

Det är därför som jag efterlyser en hederlighet i den här debatten. Jag efterlyser inte vad man tror på eller inte, utan att man skall kunna läsa de här texterna innantill, se vad som står och kunna läsa det avtal som Sveriges förhandlare har skrivit under där det står att vi förplikt oss att följa detta.

Sedan kan man naturligtvis, som Olof Johansson, säga att det här inte är förhandlingsbart och att vi därför inte har förhandlat om det. Det var likadant med debatten om offentlighetsprincipen, som var den första interpellationsdebatten i dag. Det är inte förhandlingsbart. Därför har vi inte förhandlat om det. Därför begär vi inget undantag. Så kan vi hålla på att säga, men det är inte särskilt juridiskt bindande om det skulle komma till en prövning. Det är ensidiga deklarationer som vi kan stå här och uttala. Men vid en juridisk prövning och när man sätter politisk press på dessa frågor är det inte särskilt gångbart. Så är det ju.

Jag tror inte alls att någon behöver tvinga oss in, som Olof Johansson säger. Det är ingen som kan tvinga oss till ett försvarssamarbete. Nej, det kommer inte att behövas, eftersom vi redan har sagt ja! Det är ju bara att peka på det. Det är enkelt! Men vi skall ta ställning där innan folkomröstningen.

Anf. 30 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Gudrun Schyman har fel i den grundläggande frågan, nämligen när det gäller att ingen kan tvinga oss att överge alliansfriheten. Det är vi själva som beslutar om den. Om det skall vi ha en bred politisk enighet i Sveriges riksdag. Inte heller kan EU tvinga någon annan stat till det.

Om man skall ha en gemensam försvarspolitik på det här sättet kräver det ett nytt fördrag. Ett nytt fördrag kräver att staterna som skall ingå i det fördraget säger ja till det. De här leden hoppar Gudrun Schyman över. Hon bara slår samman dem och säger att nu, i och med att vi har accepterat Maastrichtfördraget, har vi också accepterat någonting som kanske kommer så småningom som ett nytt fördrag. Så kan man alltså inte resonera. Man måste faktiskt ta ett steg i taget och se vad det är som vi faktiskt har förbundit oss.

Hela den här diskussionen om säkerhetspolitiken ger i dag många öppningar som borde kunna vara spännande för en internationalist. Men det är klart att man också kan vara rädd för allting och bara säga nej, nej, nej och se mörkt på det som andra vill utnyttja.

Jag vill som internationalist vara med i den här samverkan och tro att vi har mycket att ge när det gäller utrikespolitik och säkerhetspolitik. EU är en bra plattform för att vara med och påverka, och vi kan göra det. Då kan också EU vara ett fredsprojekt på sikt även för Gudrun Schyman, hoppas jag.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 31 Socialminister INGELA THALÉN (s):

Fru talman! Sten Andersson har frågat mig vilka åtgärder jag är beredd att medverka till för att lösa kommunernas problem som uppstår då asylsökande byter kommun. Av frågan framgår att Sten Andersson avser personer som beviljats uppehållstillstånd. Under den tid asylansökan behandlas är det Invandrarverket som svarar för ekonomiskt bistånd och mottagandet i övrigt.

Den svenska invandrapolitiken syftar till lika rättigheter och möjligheter för invandrare i förhållande till den övriga befolkningen i landet.

Statens invandrarverk träffar överenskommelser med kommunerna om att ta emot flyktingar för bosättning och introduktion i det svenska samhället. Det är vanligt att flyktingar inledningsvis får socialbidrag enligt socialtjänstlagen (1980:620) eller introduktionsersättning enligt lagen (1992:1068) om introduktionsersättning. För dagen har ca 50 kommuner infört introduktionsersättning.

Det är naturligtvis viktigt att kommunerna gör stora ansträngningar att introducera flyktingen i det svenska samhället så snart som möjligt, så att rimliga förutsättningar ges för att erhålla arbete och egen försörjning. Kommunerna förutsätts att inom ramen för det kommunala flyktingmottagandet göra upp en plan för den enskilde flyktingens introduktion. Introduktionsplanen innehåller vanligtvis svenskundervisning och annan utbildning, arbetsplatspraktik o.d. som bedöms som viktigt för den enskildes behov.

Jag är införstådd med att det i vissa fall kan skapa problem för enskilda kommuner om flyktingar efter kommunplacering på eget initiativ flyttar till en annan kommun. Det innebär bl.a. att introduktionsprogrammet avbryts. Särskilt den nya kommunen ställs inför besvärliga planeringsproblem i och med att ytterligare personer utöver vad som redan har planerats skall tas emot i ett i vissa fall redan överbelastat mottagningssystem.

I den schabloniserade engångsersättningen till kommunerna för flyktingmottagningen ingår även ersättning för ekonomiskt bistånd. Ersättningen räknas upp årligen med hänsyn till bl.a. kostnadsutvecklingen. Vid utbetalning av ersättningen tas särskild hänsyn till flyttningar som sker under 18 månader efter det första mottagandet i en kommun.

Som jag redan inledningsvis har konstaterat syftar den svenska invandrapolitiken till att invandrare, i förhållande till övriga invånare i Sverige, skall ha likvärdiga förutsättningar att bo, leva och verka här. Att införa en särbestämmelse i socialtjänstlagen som innebär att invandrare med uppehålls- och arbetstillstånd inte ges samma rättigheter som svenska medborgare skulle stå i motsättning till de uttalade målen för invandrapolitiken.

Att flyktingar och invandrare såväl som svenskar drabbas av arbetslöshet och därmed i vissa fall kan behöva socialbidrag beror inte i

*Svar på
interpellationer*

första hand på att de flyttat till en annan kommun. Arbetslöshet är ett problem som måste lösas i annan ordning än genom flyttningsförbud för flyktingar. Invandrarpolitiken är för närvarande föremål för översyn av en parlamentarisk kommitté. Inom regeringskansliet pågår arbete med nya direktiv för denna översyn. I direktiven kommer bl.a. att anges att kommittén skall behandla frågor som gäller flyktingarnas flyttningar under den första tiden i Sverige och koncentrationen av invandrare till vissa kommuner och bostadsområden.

Huruvida det kan finnas skäl att genomföra förändringar av socialtjänstlagen, statsbidragen eller organisationen för flyktingmottagandet får regeringen ta ställning till när utredningen redovisat sitt arbete.

Anf. 32 STEN ANDERSSON (m):

Herr talman! Fru statsråd! Jag tackar för svaret på min interpellation.

Asylpolitiken är som den är. Det vore ett mycket stort understatement att påstå att den är förankrad hos våra uppdragsgivare utanför det här huset. Tingens ordning är som den är. Det får vi acceptera och leva med tills en ändring sker.

Herr talman! Malmö har tagit ett stort ansvar när det gäller den asylpolitik som riksdagen har fattat beslut om. I Malmö har man tecknat omfattande avtal, och det har kostat mycket. Man har visserligen delvis fått ersättning, men det har ändå kostat kommunen stora summor. Det har skapat problem med kapaciteten i kommunen. Det här har i dag en mycket stor omfattning. I dag verkar man i Malmö vara överens över de politiska gränserna, såvitt jag kan bedöma, om att man framöver kommer att vara mycket restriktiv när det gäller nya avtal med Invandrarverket.

I förbigående vill jag också ha sagt att jag är litet ledsen över den debatt som ibland förs i Sverige i dessa frågor. I medierna kan vi se att ett kommunalråd i en liten kommun eller stad säger att man har tagit sitt ansvar, eftersom man har tagit emot 40–60 personer varje år. I en del fall är dessa kommunalråd väl medvetna om att de aldrig har sett de personer som har beviljats asyl. De har bara sett checkarna från Statens invandrarverk. Det är storstäderna, t.ex. Malmö, Stockholm och Göteborg, som i praktiken har fått betala.

Malmö har drabbats i så måtto att man har tvingats ta emot ett betydligt större antal personer som har beviljats asyl än vad man tecknat avtal för med Invandrarverket. Under 1980-talet fick vi t.ex. i Malmö ta emot ett antal iranier, som trots den tidens högkonjunktur inte kunde erhålla arbete. I dag är situationen exakt densamma när det gäller andra folkgrupper. Mot bakgrund av den konjunktur vi har i dag hoppas jag att alla inser att det kommer att bli mycket svårt att lösa det här problemet på ett sätt som gynnar alla.

Statsrådet säger att hon inser problemet men att hon inte vill ändra lagstiftningen. Det är ändå en viss öppning när hon säger att det finns en tillsatt kommitté som skall se över dessa frågor.

Herr talman! Vad handlar då min interpellation egentligen om? Jo, det gäller t.ex. personer som har beviljats asyl och som sitter på för-

läggningar. De har först accepterat att bli placerade i en viss kommun. De åker till den kommunen. Efter ett fåtal dagar eller möjligen ett par månader lämnar de kommunen och åker till en större stad som är mera attraktiv. Problem kan också uppstå med personer som har beviljats asyl men som inte har blivit kommunplacerade. Innan beslut har fattats om i vilken kommun en viss person skall tas emot flyttar personen från förläggningen till en kommun som befinns vara attraktiv. Både privata och, måste jag säga, kommunala bostadsbolag bedriver en verksamhet i syfte att få outhyrda lägenheter uthyrda som inte direkt gagnar ett förtroende i framtiden.

Jag tror att den situation som råder i dag kan skapa misstro och främlingsfientlighet som vi annars inte skulle behöva ha. Jag är inte för någon form av kommunarrest. En person kanske har sökt sig till Sverige därför att han eller hon är desperat och behöver skydd. I Sverige ger vi personen i fråga skydd. Sedan säger vi att personen skall placeras i en viss kommun. Det innebär inte att personen måste vara kvar där. Han eller hon kan åka runt till andra kommuner och besöka vänner och släktingar och söka arbete. Däremot får personen inte flytta från kommunen inom t.ex. två år, om han eller hon inte har erhållit arbete och en garanterad utkomst i en annan kommun. Detta är långt ifrån den kommunarrest som vi diskuterade i riksdagen för några år sedan.

Herr talman! Avslutningsvis skulle jag vilja ställa två frågor till statsrådet. Vad tror statsrådet att en asylsökande hade svarat om han eller hon vid gränsen fått frågan – när han eller hon var i ett desperat behov av hjälp – om han eller hon accepterar att under några år blir placerad var som helst i Sverige? Tycker inte även statsrådet att asylsökande och personer som har beviljats asyl borde ha en skyldighet att hjälpa till litet grand för att förbättra sin egen situation?

Anf. 33 Socialminister INGELA THALÉN (s):

Herr talman! Min utgångspunkt är en ganska sund normal inställning, nämligen att oavsett var vi kommer ifrån har vi rätt att röra oss i det land dit vi har flyttat. Detta är min utgångspunkt.

Ytterligare en utgångspunkt är att vi skall underlätta för de kommuner som får ta emot väldigt många personer som inte har arbete men som får en bostad i kommunen. Detta gäller inte bara Malmö utan även en del andra kommuner i landet.

Under 1994 har det faktiskt skett en hel del förändringar som har underlättat för väldigt många kommuner. För det första har man periodiserat det bidrag som går till kommunerna från tidigare två till numera tre perioder. Man delar upp utbetalningen så att om en person flyttar ifrån en kommun till en annan finns det en möjlighet att till den nya kommunen föra över hälften av beloppet plus 25 %. Om en person skulle flytta under den tredje delen av perioden överförs 50 % till den nya kommunen.

För det andra har man förlängt perioden från 12 till 18 månader.

För personer som inte är arbetsföra – äldre, sjuka och funktionshindrade flyktingar som inte kan försörja sig själva – ersätts kommu-

nerna dessutom för de faktiska kostnaderna för försörjning, vård och stöd i boende och med färdtjänst.

Problemet med arbetslösheten är samma för dessa människor som för alla andra arbetslösa. Det är naturligtvis kampen mot den öppna arbetslösheten som är den viktigaste insatsen. Och det är viktigt att man med hjälp av olika insatser, via arbetsmarknadspolitiken och andra stimulansåtgärder, underlättar för människor att skaffa sig en egen försörjning.

Sten Andersson och jag är helt överens om att det viktigaste man kan göra är att erbjuda alla människor möjlighet till en egen försörjning. På den punkten tror jag att vi kan komma mycket längre om Sten Andersson stöder regeringens förslag framöver.

Anf. 34 STEN ANDERSSON (m):

Herr talman! Hur detta förslag ser ut kan vi ta ställning till den dag det blir aktualiserat och presenterat i den här kammaren.

Jag vet inte om det är mitt skånska ursprung som gör att jag missuppfattas. Jag har aldrig diskuterat att man skulle begränsa rörligheten. Jag har sagt att man skall ha möjlighet att åka runt i Sverige, besöka släkt och vänner, t.o.m. titta på Sverige eller söka jobb där det kan tänkas finnas ett ledigt arbete som passar. Detta är långt från den debatt som vi förde i riksdagen för en del år sedan om kurdernas kommunarrest.

Jag medger att det under den borgerliga regeringens tid har åstadkommits en del förbättringar vad gäller kommunernas ersättning. Men jag talar framför allt om vad som händer när ersättningstiden har löpt ut, när statliga bidrag inte längre utgår. Då drabbas en attraktiv kommun ensidigt och får ingen som helst ersättning.

Jag respekterar och vill slåss för rätten att man i princip skall kunna bo var man vill i det här landet. Men jag tror inte att socialtjänstlagen, när den skrevs, var avsedd att tillämpas i den situation som nu råder.

I Malmö, och säkert även i en del andra storstäder, förs det nu en diskussion om att avtalen med Invandrarverket framöver skall frysas. Det kommer inte att tecknas nya. Är statsrådet nöjd med en sådan situation och utveckling?

Anf. 35 Socialminister INGELA THALÉN (s):

Herr talman! Jag är övertygad om att man säkert kommer fram till en bra lösning när företrädare för regeringen och Invandrarverket får möjlighet att resonera med företrädare för Malmö kommun. Då kan Malmö också fortsättningsvis, precis som många andra kommuner, ta sin del av ansvaret för dem som söker skydd och har fått arbets- och uppehållstillstånd i Sverige.

Jag skall också ta upp det ekonomiska stödet till kommunerna. Om flyktingarna fortfarande är i behov av ett ekonomiskt stöd efter 18 månader är det nog i stort sett uteslutande arbetslösheten som är det stora problemet. Under detta ett och ett halvt år deltar flyktingarna i en

introduktionsplan. De får svenskundervisning och möjlighet att introduceras i Sverige.

Min mycket bestämda uppfattning är att det väsentligaste vi kan göra är att bekämpa arbetslösheten och underlätta för invandrare att komma in i arbetslivet under den 18 månader långa introduktionen.

På den punkten finns det all anledning att hysa en hygglig optimism, trots det svåra läget.

I och med periodiseringen av bidraget har också inflyttningskommunen möjligheter att få tillgång till ett ekonomiskt bidrag.

Det pågår en diskussion i Socialtjänstkommittén, och som jag sade i mitt inledande svar ser nu en parlamentarisk kommitté, som får nya direktiv, över invandrapolitiken. Om man där kommer fram till förslag om förbättringar när det gäller möjligheten att utjämna kostnaderna mellan olika kommuner har jag ingen som helst anledning att säga nej till sådana förslag. Men jag är för närvarande inte alls beredd att verkställa några förslag som innebär att människor som har fått arbets- och uppehållstillstånd i Sverige skulle förbjudas att flytta och bosätta sig i vilken kommun de så önskar, precis på samma sätt som alla andra medborgare i Sverige.

Anf. 36 STEN ANDERSSON (m):

Herr talman! Låt mig ta det sista först. Om statsrådet har den stora plånbok som kan ge kommunerna ersättning för dem som flyttar litet hur de vill är jag tacksam. Med tanke på den debatt som ägde rum precis innan valet verkade det som om Sverige var vid en något sämre ekonomisk vigör.

Statsrådet säger att hon tror att storstäder, som Malmö och Göteborg, kommer att teckna nya avtal. Jag vet inte på vad statsrådet bygger uppfattningen att dessa kommuner, som har fått stora problem, nu skulle ändra sin åsikt. Om statsrådet har nya pengar, nya argument och kommunerna ändrar sig säger jag à la bonheur, men jag är inte säker på att så blir fallet.

I mitt första anförande ställde jag två frågor till statsrådet. Den ena frågan gällde vad statsrådet tror att de asylsökande skulle svara om de vid gränsen skulle få följande fråga: Accepterar ni, om ni får era ansökningar beviljade, att bo på den plats i Sverige som vi tycker att ni under några år borde bo på?

Svaret från statsrådet på den frågan uteblev och uteblir förmodligen också.

Den andra frågan gällde om man kan begära att den som har kommit till Sverige och sökt asyl därför att han eller att hon har varit utsatt för en massa elände också skall göra sin lilla del för att det praktiskt skall fungera så bra som möjligt.

Jag noterade att statsrådet skakade på huvudet mot talmannen. Så det blir inget svar. Då är alltså frågorna obesvarade.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 1994/95:16
27 oktober

*Svar på
interpellationer*

7 § Svar på interpellation 1994/95:13 om det nordiska samarbetet och EU

Anf. 37 Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s):

Herr talman! Olof Johansson har frågat mig hur jag avser verka för att det nordiska samarbetet stärks och får genomslag också inom ramen för EU, även vid olika relationer till EU.

Först vill jag instämma med Olof Johansson i att det nordiska samarbetet kommer att ha en viktig roll i den europeiska integrationsprocessen, oavsett hur många av de nordiska länderna som blir medlemmar i EU. Det ligger därför i allra högsta grad i Sveriges intresse att stärka det nordiska samarbetet. Jag kommer med all kraft att verka för det.

Självfallet kommer en utvidgning av EU att påverka det nordiska samarbetet på olika sätt. Men det innebär inte att samarbetet skulle bli mindre viktigt, tvärtom.

Det gäller även om inte alla de länder som har förhandlat om medlemskap verkligen blir medlemmar. Detta skulle självfallet skapa en besvärlig situation för det nordiska samarbetet. Jag tycker att det är mycket svårt att smälta tanken att EU:s yttergräns skulle gå antingen i Tornedalen eller vid Charlottenberg. Nordens folk skulle uppleva det som ett stort steg tillbaka, tror jag. Folkomröstningarna är alltså ett viktigt avgörande också för det nordiska samarbetet.

Jag skulle vilja vidga Olof Johanssons fråga något. Det är viktigt att vi tar ställning till både hur vi kan förbättra det hittillsvarande, interna, samarbetet mellan de nordiska länderna och hur de nordiska länderna gemensamt kan få gehör för nordiska intressen, värderingar och lösningar inom EU.

Jag börjar med det externa samarbetet, våra möjligheter att gemensamt verka för nordiska intressen och värderingar, framför allt inom EU. I allt väsentligt är de nordiska länderna överens om vilka uppgifter som är viktiga framöver.

Det gäller åtgärder mot arbetslösheten, där det krävs gemensamma europeiska insatser för att nå verkliga resultat. Det gäller miljöfrågor; de nordiska länderna har redan gått före i många frågor och har erfarenheter och lösningar att dela med sig av. Detsamma gäller jämställdhets- och konsumentpolitiken och andra områden. Det gäller en ökad öppenhet, offentlighet, i EU:s arbete. Här kan de övriga nordiska länderna ge ett starkt stöd till Danmark, som nu är pådrivande i EU. På samma sätt gäller det att verka för att de stora infrastruktursatsningar som kommer att ske utformas så att de också tillgodoser nordiska intressen. Framöver bör kartorna inte sluta vid Öresund när nya europeiska tåglinjer planeras. Men det gäller också ansträngningarna att skapa en stabil europeisk fredsordning och ett EU som är öppnare mot omvärlden. I vårt närområde gäller det framför allt att verka för att EU utvidgas till de östeuropeiska länderna och Baltikum. På samma sätt gäller det att verka för att EU engagerar sig i Östersjöområdet och i Barentsområdet. Här finns enorma miljöproblem som bara kan bemästras genom en gemensam europeisk satsning.

De nordiska länderna kommer i EU framför allt att samarbeta direkt genom sina respektive ministrar som är ansvariga inför sina parlament. En sådan samverkan har redan ägt rum i viss utsträckning under medlemskapsförhandlingarna. Täta samråd har skett, bl.a. om regionalpolitiken, där man gemensamt lyckats uppnå stor förståelse för de speciella förhållandena i de nordiska länderna. Det gäller också miljöfrågor, alkoholpolitik och den gemensamma handelspolitiken, inte minst frihandeln med de baltiska staterna. Detta samarbete fortsätter.

Island har inte ansökt om medlemskap i EU. Därför är det ofrånkomligt att de nordiska länderna inte fullt ut kan agera från samma plattform. Det gäller självfallet i än högre grad om ytterligare något av kandidatländerna inte skulle bli medlem. Det gäller då att så långt möjligt utnyttja de etablerade kontakterna mellan de nordiska länderna och försöka verka i samma riktning på var sin sida genom bl.a. EES-avtalet.

På samma sätt bör det ske ett nära, direkt samarbete mellan de ledamöter i ländernas parlament som har ett särskilt ansvar för dessa frågor. Därmed sker en samordning och förankring också på parlamentariskt plan, som bara kan stärka de nordiska ländernas ställning.

Det är viktigare än någonsin att de ståndpunkter som de nordiska länderna framför i EU-sammanhang är ordentligt förankrade på hemmaplan. Som bekant ligger det ett medlemsförslag i Nordiska rådet om att utarbeta ett nordiskt program för Europafrågor och att Nordiska rådet skulle få en central roll i samordningen av det nordiska agerandet. Det är en fråga som angår såväl medlemmarna i Nordiska rådet som andra ledamöter av de nordiska parlamenten.

Ett viktigt element i förankringen är den starka ställning som folkrörelserna har i de nordiska länderna. Folkrörelsernas roll i samhället har långa traditioner av stor betydelse för att ge de nordiska länderna deras sociala profil. Även på detta område har Norden goda erfarenheter att bidra med inom EU.

Det interna nordiska samarbetets styrka ger basen för våra möjligheter att verka gemensamt också utåt i EU-sammanhang.

En del av det nordiska samarbetet har, som sagt, redan påverkats av EES-avtalet och det kommer också att påverkas när fler länder går in i EU. När det gäller t.ex. handelshinder, transporter, kapitalmarknad etc. har ett arbete tidigare gjorts på nordiskt plan, men man kan knappast påstå att vi nått ända fram.

EES-avtalet har skapat andra förutsättningar för detta arbete. Den fria rörligheten för varor, tjänster, kapital och personer har gett ökade möjligheter för företag och enskilda personer att verka över gränserna, inte minst mellan de nordiska länderna. Det innebär att vi, inom en europeisk ram, har fått en lösning på problem som vi bara delvis har klarat av själva tidigare.

Om flertalet av de nordiska länderna blir medlemmar i EU innebär det också att vi får frihandel mellan de nordiska länderna för jordbruksvaror, som vi inte har i dag, och att tullkontrollen i handeln mel-

lan länderna tas bort. Det ger självfallet ännu större förutsättningar för det rent nordiska samarbetet.

Men om inte alla de länder som sökt om medlemskap blir medlemmar så innebär det att EU:s yttre gräns i högre grad än nu kommer att gå mellan de nordiska länderna. Det skulle också innebära att det gränstullsarbete som länge funnits med våra grannländer måste göras om, att de nuvarande gränskontrollerna skulle kvarstå och att de, om än på ett begränsat antal punkter, skulle skärpas.

Det finns mycket kvar att göra i det nordiska samarbetet. Ett EU-medlemskap löser inte alla problem mellan de nordiska länderna. När det gäller personers rörlighet har Norden varit föregångare och nått väl så långt som EU. Men många av de problem som drabbar medborgare som arbetar, studerar eller bor i andra nordiska länder beror inte på någon avsiktlig diskriminering, utan helt enkelt på att länderna har olika traditioner, olika skatte- och socialförsäkringssystem m.m. En uppgift för det nordiska samarbetet är att hitta praktiska lösningar på dessa problem. Den uppgiften finns oavsett hur det går i folkomröstningarna.

På samma sätt har de nordiska länderna all anledning att intensifiera sitt samarbete i infrastrukturfrågor, när det gäller energiinvesteringar, forsknings- och utbildningssamarbete och när det gäller en vettig samordning och arbetsfördelning i den offentliga förvaltningen.

När det gäller områden som i huvudsak ligger utanför EU:s verksamhet har man i det nordiska samarbetet ju redan beslutat om en väsentligt ökad satsning på kultur- och utbildningsområdena.

Det hänger helt på oss själva vad vi gör av det nordiska samarbetet. I EES-avtalet finns som bekant en klausul om det nordiska samarbetet. Anslutningsfördraget till EU innehåller en gemensam deklaration, där alla parter förklarar sig införstådda med att det nordiska samarbetet kommer att fortsätta.

Sammanfattningsvis skulle det innebära en stark stimulans för det nordiska samarbetet om flertalet av de nordiska länderna vore medlemmar av EU. Det skulle ge oss möjlighet att söka sätta en nordisk prägel på olika delar av EU-samarbetet.

Det handlar inte om fasta fraktioner. Det vore främmande för EU-samarbetet. I stället handlar det om att vi presenterar nordiska lösningar och värderingar på ett sådant sätt att andra länder finner våra lösningar attraktiva och intressanta för dem själva, för deras medborgare eller för hela EU.

Anf. 38 OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Jag tackar statrådet för svaret.

Dessutom vill jag passa på att även här i riksdagen hälsa Mats Hellström välkommen i ämbetet som nordisk samarbetsminister.

Vi i Norden har en stor gemensam tillgång i vår historiska, kulturella och värderingsmässiga gemenskap. Norden har naturligtvis ett viktigt bidrag att ge till Europa. Det är ur den aspekten som jag har tagit upp den här frågan.

Bakgrunden är helt enkelt de många interpellationer som vi har väckt från centerns sida. Vi tycker det är väldigt viktigt att man inför en folkomröstning av det här slaget bidrar till politiska klarlägganden om vad vi vill efter folkomröstningarna om vi blir medlemmar i EU.

Naturligtvis vill vi också diskutera den situation som kan uppstå vid ett nej i folkomröstningarna. Det är därför jag har lagt in ett "också" i frågan som jag ställde inledningsvis och som Mats Hellström därefter vidgade något. Det finns en tanke bakom.

Det krävs en nordisk sammanhållning om detta bidrag till Europa skall kunna få genomslag och betydelse. Därför är det viktigt att värna om och vidareutveckla den nordiska samsynen, de nordiska institutionerna och det finmaskiga samarbetsnät mellan vänner och grannar som vuxit fram genom åren.

Det är viktigt att understryka att det nordiska samarbetet har vuxit fram från basen, som vi båda vet. Det är inte något toppstyrt samarbete. Det började egentligen med föreningarna Norden.

Verkligheten talar för att, precis som Mats Hellström har påpekat vad gäller Island, hela Norden under överskådlig tid inte kan samlas inom EU, lika litet som motsatsen, eftersom Danmark är medlem sedan länge.

Därför är det viktigt att även fortsättningsvis utforma det nordiska samarbetet så att det kan omfatta både medlemsländer och icke medlemsländer. Ett förstärkt och utvecklat nordiskt samarbete inom ramen för det europeiska är nödvändigt. Men när tillfälle ges får den nordiska länderkretsen och andra likasinnade inte tveka att i olika samarbetsprojekt gå längre.

Varför tar jag upp just denna aspekt? Jo, under förhandlingarna med EU har det framkommit attitydskillnader – också i den nordiska länderkretsen – som kanske är naturliga mot bakgrunden av våra erfarenheter. Jag tycker inte man skall blunda för dem. Våra danska vänner markerar exempelvis en ganska restriktiv hållning i relationen mellan det nordiska samarbetet som sådant och det danska. I samband med diskussionen om nordiska klausuler framgick detta mycket tydligt och uppenbart.

Det är viktigt att vi också i det europeiska samarbetet inte nöjer oss med att från och till bara fungera som ländergrupp – jag menar inte som block utan som ländergrupp.

Låt mig ta ett exempel som jag har haft anledning att fördjupa mig i. Det är ganska typiskt för vad det hela handlar om. På många områden är vi starkt beroende av andra länder, inte minst när det gäller miljöområdet.

De nordiska länderna har internationellt varit en pådrivande kraft, oavsett vilka organ de har verkat i. Alla länder har inte fungerat som denna pådrivande kraft alla gånger, men de flesta gångerna. Det kommer sannerligen att behövas i förhållande till EU. Det kommer sannerligen att behövas i förhållande till vår egen närmaste omgivning även utanför det nordiska området och för närvarande utanför EU. Därför är miljöpolitiken ett bra exempel på ett område där man också i fortsättningen måste skapa gemensamt förhållningssätt när det gäller det nor-

diska området, för att genom exempelvis gemensam finansiering skapa förutsättningar för kunna att gå vidare. Den förebild som krävs för att olika finansieringsinstitutioner skall vakna och ta sitt ansvar, och för att andra länder i Europa skall göra det, måste skapas, exempelvis när det gäller hanteringen av miljöproblemen i Östersjön eller i Östeuropa.

Det är uppenbart att Sverige inte ensamt kan lösa Östersjöns eller Baltikums miljöproblem. Det är mot den bakgrunden som jag anser att vi i de nordiska länderna också i fortsättningen har mycket viktiga uppgifter framför oss när det gäller att tillsammans forma en framtid inom olika politikområden, som kan driva på andra. Några av slutsatserna blir därför, om vi skall kunna samla den kraft som finns i det nordiska samarbetet, att vi får lov att "gilla läget" – oavsett om vi gillar det eller inte, dvs. oavsett om en del hamnar utanför eller innanför – och som nationer får vi lov att avstå från pekennar till varandra inför de folkomröstningar som återstår.

Anf. 39 Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s):

Herr talman! Jag vill först tacka Olof Johansson för hans välkomsthälsning. Jag tar gärna del av hans erfarenheter som nordisk samarbetsminister. Jag är övertygad om att jag har en del att lära av de insatser som han gjort under sin tid som nordisk samarbetsminister. Närmast kommer de frågor som nu tagits upp att diskuteras vid sessionen i Tromsø.

Det finns många försök att spåra det nordiska samarbetets rötter. Det finns intressanta studier som går något längre än de som Olof Johansson tog upp om Föreningen Norden. I ett norskt inlägg i debatten hävdas att den nordiska tanken kom till uttryck i Norge först i ljuset av julirevolutionen 1830. Två "nycklar" nämndes. Det ena källsprånget var ett tyskt försök att sänka tullarna mellan alla de olika tyska stater. Försöket misslyckades, men detta stod för en ambition att rensa bort handelshinder. Det andra källsprånget var självbestämmandet, demokratin – jag tänker då på Eidsvoll. Det här var ett av många debattinlägg om hur det nordiska samarbetets ursprung ser ut. Uppfattningen att det kring år 1830 fanns sådana här ambitioner är rätt etablerad. Dessförinnan var länderna mest i krig med varandra. Så demokrati och tullfrihet är kanske inte någon dålig koppling i dagens debatt om Europasamarbetet.

Olof Johansson! Vi bör nog inte bara gå längre, vilket vi visserligen bör. Men jag tror också att man nu inom EU på många håll förväntar sig att nya kandidatländer kommer att ta initiativ och presentera lösningar som är attraktiva, spännande och annorlunda för andra länder. Man väntar säkerligen på nordiska initiativ när det gäller miljöpolitiken – som Olof Johansson själv tog upp – arbetsmarknadens samsättning och inte minst när det gäller det som utvecklats längre i Norden än i EU, nämligen medborgarnas Europa. Det talar man nu om i EU, och man försöker förverkliga det. Det talas även om kultursamarbete inom EU. I alla dessa frågor har vi i Norden ett historiskt sett längre gående samarbete. Och det finns säkert en hel del som andra länder vill lära av Sverige.

Jag delar Olof Johanssons uppfattning att Sverige bör gå längre och ta initiativ för att få fart på europeiska finansieringskällor utanför Sverige. Ett exempel på hur Norden agerat är Östersjösamarbetet kring Baltikum. I det samarbetet har de nordiska regeringarna tillsammans etablerat olika typer av finansiella stödformer för att få i gång investeringar. Man har också önskat knyta Europeiska utvecklingsbankens resurser till det specifikt nordiska. Det är exempel på den goda anda man agerat i, och som Olof Johansson tar upp. Jag delar hans uppfattning på den punkten.

Avslutningsvis vill jag ta upp ett exempel som gäller Barentsområdet – jag menar att vi för framtiden bör agera på ett sådant sätt. I ett ganska färskt samarbete har ett antal miljoner svenska, danska och norska kronor och finska mark satsats. Men EU-kommissionen som är medlem i Barentsrådet har hittills varit en relativt passiv sådan. Om både Norge och Sverige – när man nu i Finland röstat ja – också blir medlemmar av EU, skulle alla de nordiska länderna kunna utgöra ett bra exempel på samarbete. Resurser kan då dras från den europeiska unionen till det för oss i Norden så viktiga, regionala samarbetet i norr. Det är viktigt för miljön, men också för stabiliteten i området, med tanke på förhållandena i nordvästra Ryssland. Jag tror att detta är ett mycket konkret exempel på hur ett medlemskap i Europeiska unionen skulle stärka samarbetet med Ryssland för alla de i Barentssamarbetet ingående nordiska länderna när det gäller bl.a. de svåra frågorna om miljön och kommunikationerna i Barentsområdet. Dessutom skulle som sagt resurser kunna dras från det europeiska samarbetet, resurser som annars skulle stanna i Centraleuropa och inte komma befolkningarna på Nordkalotten till del.

Anf. 40 OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Enigheten är bedövande, och det är väl "risk" för att debatten fortsätter så. Men jag vill betona det utomordentligt viktiga konstaterandet att det nordiska samarbetet har en särskild styrka i att det vuxit från basen. Ibland har styrelseformen, konsensusmodellen, ofta kritiserats för att vara ineffektiv och långsam. Samtidigt visar alla opinionsmätningar som man kan komma över att det kring det nordiska samarbetet finns en verkligt stor folklig uppslutning. Det är denna styrka som man måste ta vara på, inte förskingra.

Naturligtvis kan vi i Sverige ha folkomröstningar som leder till problem efteråt, och som lett till problem i andra länder. I det nordiska sammanhanget har vi inte haft den sortens problem, utan arbetet har varit självklart och tålmodigt för att folkligt förankra politiken hela vägen. Det har funnits en förståelse för att detta innebär en viss långsamhet och, som det brukar kallas, ineffektivitet. Men det finns inte särskilt många klagomål på demokratiska underskott, trots att tillvägagångssättet är indirekt, dvs. via parlamenten och Nordiska rådet tillsammans med regeringen. Den styrkan måste vi värna om för framtiden. Den är användbar på många olika sätt.

Vi har i de budgetförslag som lagts fram på senare år prioriterat kultur, utbildning och forskning, och miljön tillhör också de områden

som vi inte har skurit ner på. Där måste vi kunna gå vidare i samverkan och gå längre än man är beredd att göra på en del andra håll i vår närhet.

Jag vill i högsta grad instämma i att en av våra stora uppgifter framöver är just omvärldskontakter, att hantera problem i Nordens närhet. Barentsregionen, Östersjön, Baltikum och östra Europa tillhör dem, för att inte tala om det arktiska området. Här har vi en hög grad av närvaro och sakkunskap, och det gäller att använda detta för att knyta också andra kontakter till oss.

Jag är glad över att vi har en gemensam principiell uppfattning i de här frågorna.

Anf. 41 Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s):

Herr talman! Olof Johansson säger att det nordiska samarbetet har en stark folklig förankring och har tagits upp underifrån. Jag håller med om det. Jag vill dock lägga till att det finns en fara i att det nordiska samarbetet får en alltför slentrianmässig karaktär. Just därför att det har funnits en så genuin, folklig förankring har kanske så pass mycket tagits för givet att det ibland har blivit alltför litet udd i de nya verksamheterna. Jag tror att vi är ganska överens om det.

Därför tror jag att det som nu sker, med en relativt dramatisk förändring på Europas kontinent – revolutionerna i Östeuropa, strävan efter reformer i Västeuropa, erbjudandet om medlemskap i den europeiska unionen – kanske också innebär en förändring i institutioner m.m. och leder till att vi tvingas att skärpa och profilera vårt nordiska samarbete på ett nytt sätt.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på interpellation 1994/95:7 om handelspolitiken vid ett EU-medlemskap

Anf. 42 Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s):

Herr talman! Marie Wilén har frågat om jag är beredd att vid ett svenskt EU-medlemskap arbeta för en öppen politik mot omvärlden, motarbeta protektionism, främja bättre villkor för de fattiga länderna och ta ansvar för globala miljöproblem också inom ramen för internationella handelsöverenskommelser.

Mitt svar på Marie Wiléns fråga är ja.

Den svenska handelspolitiken har traditionellt varit frihandelsinriktad. Att bekämpa protektionism och främja ett multilateralt regelsystem är viktiga hörnstenar. Denna öppna handelspolitik har utgjort en viktig bas för vår ekonomiska tillväxt. Det finns också en bred politisk enighet om denna politik.

Vid ett svenskt EU-medlemskap kommer Sverige att medverka i EU:s gemensamma handelspolitik. Detta är en förutsättning för att vi skall kunna delta fullt ut i den inre marknaden och för att svenskt nä-

ringsliv skall komma i åtnjutande av lika konkurrensvillkor som övriga EU-företag.

Den svenska handelspolitiken och EU:s handelspolitik överensstämmer i stora delar. Båda är i grunden inriktade på öppna marknader och vill frigöra världshandeln. EU är ju i sig ett stort frihandelsprojekt.

I vissa delar är dock EU:s handelspolitik mer restriktiv än den svenska. Jag tänker då naturligtvis på teko och jordbruk. Detta är områden där Sverige har varit föregångare när det gäller reformer och frihandel. Det kommer därför att vara en naturlig uppgift för Sverige att som EU-medlem – om det blir ja i folkomröstningen – verka för att EU:s politik snarast möjligt frigörs på dessa områden.

Att motarbeta protektionism i alla former är och kommer alltid att vara en angelägen uppgift. Främsta anledningen till detta är att protektionism utgör ett ekonomiskt resursslöseri, som vi i dagsläget har mindre råd med än någonsin. Protektionism riskerar också att leda till att nationer blir mer inåtvända, och farliga spänningar i relationerna mellan världens handelspartner kan skapas. Det finns dess värre gott om exempel på detta i historien. Också av denna anledning måste protektionism motarbetas.

I detta sammanhang är det givet att Uruguayrundan har stor betydelse för att stärka det multilaterala handelsregelsystemet och de krafter som verkar för en alltmer öppen och fri handel. Sverige har aktivt medverkat till att skapa klara och respekterade internationella handelsregler, som tillvaratar såväl stora som små länders intressen på ett jämlikt sätt. Det är därför ett angeläget intresse att den nya världshandelsorganisationen kan träda i kraft snarast möjligt.

Herr talman! Detta för mig naturligen in på frågan rörande bättre villkor för de fattiga länderna. Dessa har under den senaste tioårsperioden själva uppmärksammat fördelarna med en öppen och regelbaserad handelspolitik. Efter att tidigare i stor omfattning ha förlitat sig på höga tullskydd och främjande av inhemsk ersättningsindustri, har deras ekonomiska politik i många fall reformerats kraftigt. Detta har bl.a. yttrat sig i att många har anslutit sig till GATT. Uruguayrundan innebär också ett viktigt trendbrott, så till vida att u-länderna denna gång medverkat aktivt och satt sin prägel på förhandlingarna. Därför nåddes också, för första gången bland GATT:s åtta förhandlingsrundor, framsteg på områden som är av särskilt intresse för u-länderna. Jordbruksavtalet och utfasningen av importrestriktionerna på tekoområdet är naturligtvis de främsta exemplen.

Som jag sade tidigare, är det den svenska regeringens avsikt att inom EU slå vakt om fortsatta reformer på dessa och andra områden. Det är också vår avsikt att sträva efter att de preferenssystem som EU har för u-länder utformas på ett sådant sätt att de innebär största möjliga marknadstillträde för dessa länder.

Jag avser dessutom att inom den närmaste tiden återkomma med konkreta förslag på hur man inom ramen för nuvarande GATT och blivande WTO ytterligare skall kunna bidra till att frigöra handeln med produkter som är av speciellt intresse för u-länderna.

Prot. 1994/95:16
27 oktober

*Svar på
interpellationer*

Herr talman! Slutligen tar jag upp miljöfrågorna. Sverige och Norden har sedan slutet av 1980-talet varit pådrivande för att integrera miljöaspekter i det multilaterala handelssystemet. Detta har bl.a. lett till att arbetsgrupper för handel och miljö nu har satts i gång inom såväl GATT som OECD. En främsta prioritering för svensk del är och kommer också i framtiden att vara att anpassa GATT-reglerna så att de underlättar multilaterala lösningar på globala och regionala miljöproblem.

I frågor som rör handel och miljö har förhållandet mellan Sverige och EU präglats av en långtgående samsyn. Inom ramen för OECD kommer Sverige att fortsätta att vara pådrivande när det gäller att analysera relationen mellan handel och miljö och söka finna framgångsvägar. Ett EU-medlemskap innebär här ingen skillnad. I världshandelsorganisationen är det EU-kommissionen som för medlemsländernas talan, och Sverige kommer därför att delta mycket aktivt i förberedelserna inom EU. Detta är något som såväl kommissionen som de nuvarande medlemsländerna förväntar sig och som det är vår avsikt att uppfylla.

Det är alltså min fasta ambition att på ett engagerat och positivt sätt arbeta för att vid ett svenskt EU-medlemskap uppfylla de handelspolitiska krav som Marie Wilén har ställt i interpellationen.

I regeringsförklaringen uttryckte vi det så att vi vid ett ja i folkomröstningen skall arbeta för att "den europeiska unionen bör vara öppen mot omvärlden, främja frihandel och vidga sitt ekonomiska samarbete med Central- och Östeuropa och utvecklingsländerna" för att bidra till att "göra Europa till en progressiv kraft i världen som kan åstadkomma ekonomiska och sociala framsteg, rättvisa och delaktighet".

Anf. 43 OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

Interpellanten Marie Wilén är konvalescent efter en sjukhusvistelse, så det är inte ett utslag av centralisering eller maktkoncentration när jag på hennes vägnar har erbjudit mig att ta emot svaret.

Den europeiska unionen är och kommer under överskådlig tid att förbli en av de viktigaste aktörerna i det globala samarbetet. Det är då viktigt att vi i våra egna strävanden är klara över att EU inte får bli någon sorts fort, som uppfattas som mera riktat utåt, mot andra, än just som en utvecklingsmöjlighet, bl.a. i det alleuropeiska perspektivet men också i förhållande till omvärlden i övrigt.

Det är självklart att en del av de spänningar och maktkamper som föregår på det internationella planet har sin grund i att vi ibland har en tendens att se de rika områdena som konkurrerande – de är också konkurrerande. Frågan är om vi som politiker skall gå med på den uppställningen och hur mycket vi kan göra för att detta skall bli ett konstruktivt samarbete. Jag tänker främst på de tre viktiga områdena Nordamerika, Europa och Östasien.

Det är självklart att EU måste värna den globala frihandeln. Vi anser att tullar bör sänkas och importkvoter tas bort. Det måste vara en svensk strävan. Självfallet måste de fattigaste ländernas intressen och

miljökraven tas till vara. Sverige som EU-medlem måste motarbeta protektionism och främja bättre villkor för de fattiga länderna. Sverige bör verka för att sociala hänsyn och miljöhänsyn förs in i den nya världshandelsorganisationen WTO:s regelverk. Det arbetet befinner sig i inledningsskedet. Det finns mycket kvar att göra för att verkligen få en någorlunda likvärdig behandling av sociala hänsyn och miljöhänsyn i det sammanhanget. I annat fall kommer vi att se mer och mer diskussioner kring social dumpning och miljöproblem som ett hinder för handel.

Det är naturligtvis intressant och viktigt att andra har börjat inse detta viktiga samband, dvs. om inte problemen hanteras kommer vi att få en felaktig motsättning dels mellan olika delar av världen, dels mellan olika politiska sakområden. Det gläder mig naturligtvis att Mats Hellström delar denna principiella uppfattning. Jag tolkar svaret på interpellationen så.

En av de grundläggande uppgifterna för framtiden är för Sverige som nation att medverka till att sociala hänsyn och miljöhänsyn kan förenas med en fri handel.

EU:s biståndspolitiska utveckling måste styras mot de fattigaste länderna. Miljöhänsyn och främjande av utvecklingen av landsbygden måste betonas ytterligare. Jag vill göra en sådan markering på den punkten.

Vi har inte så mycket motsättningar på det här området. Jag skall inte förlänga den här diskussionen. Vi vet att den konkreta handeln är tungrodd och svår. Jag utgår från att vi båda vill att EU skall kunna användas som ett effektivare medel än vad vi själva som ensam nation kan klara i sammanhanget.

Det fanns en formulering som jag måhända reagerade en aning mot. Vi talar om att integrera miljöhänsyn i handelsregelverket. Då talar regeringen om att anpassa för att underlätta samt att vara pådrivande i analysen av relationen mellan handel och miljö. Jag utgår från att detta är början och att Mats Hellström instämmer i mina krav.

Det har väckts en serie interpellationer. När jag nu talar med Mats Hellström i hans egenskap av utrikeshandelsminister vill jag säga att vi naturligtvis uppskattar att trots den korta svarstiden har vi fått svar på fyra interpellationer. Vi har fått svar på dem i dag. Men det skulle vara bra om regeringen skulle kunna svara på de andra interpellationerna före folkomröstningen. Det är viktigt att vi i riksdagen, som en demokratisk aktion, är beredda att klart redovisa våra attityder för att underlätta svenska folkets val.

Anf. 44 STEN ANDERSSON (m):

Herr talman! Herr statsråd! Jag anmälde mig till debatten eftersom det ämne som diskuteras är intressant och livsviktigt för hela vår värld, nämligen frihandeln. I den mån frihandeln framöver inte kommer att tillämpas, kommer framför allt de tyvärr alltför många fattiga länderna att råka ut för enorma problem. De kommer aldrig att klara sig ur sin mycket besvärliga situation.

Denna fråga handlar också om EU. Jag är väl medveten om, herr talman, att EU inte innebär paradiset. Men min uppfattning är att vi snabbt kommer att närma oss den raka motsatsen om det blir ett nej till EU den 13 november.

Skälet till mitt inträde i debatten är följande. Nu har de som säger nej till EU sagt att EU är någon form av Festung Europa. EU skall skyddas mot den fattiga tredje världen. I stället vill de införa internationella överenskommelser långt förbi Europas gränser för att motverka det negativa i ett EU-medlemskap. I och med att det finns en vänsterpartist med i dagens debatt vill jag fråga följande. Det går att kontrollera i riksdagens protokoll: Vänsterpartiet sade för inte så länge sedan, ibland tillsammans med Miljöpartiet, nej till utökade former av frihandel. Varför har ni ändrat er? Är det rent taktiskt för att ni har sagt nej till EU och desperat söker argument? Är det baserat på känslor? Hade ni fel när ni i riksdagen sade att svensk textilindustri skall skyddas eftersom det är en svensk basnäring? I dag säger ni tydligen precis tvärtom. Det skulle vara intressant att få ett klagande i den frågan.

Anf. 45 LENNART BEIJER (v):

Herr talman! Ett EU-medlemskap innebär högre importpriser på en rad varor samt fortsatt subventionerade livsmedel. Hemelektroniken, dvs. TV-apparater, videobandspelare, CD-spelare och faxar, kommer att bli 7–10 % dyrare för svenska konsumenter. På grund av EU:s importkvoter från Asien, framför allt Kina, blir kläder dyrare. I fråga om livsmedelspriser kommer de fortsatta subventionerna i produktionen att vara en tung kostnad.

Denna utveckling är naturligtvis allvarig för Sverige. Ännu värre är dock konsekvenserna för utvecklingsländerna i Asien och Afrika. Det står ändå ganska klart att EU:s nuvarande tull-, kvot- och jordbrukspolitik dels är ett hinder för ekonomisk och social utveckling i de fattigaste länderna, dels konserverar föråldrade strukturer i Europa genom att konkurrens utestängs, dels försvårar en egen livsmedelsproduktion i de fattiga länderna.

Ett EU-medlemskap innebär att frihandelslandet Sverige åter gömmer sig bakom olika handelshinder. EU-medlemskapet får till följd att Sveriges röst i världen tystnar samt att Sverige i praktiken medverkar till en politik som hindrar utvecklingen i de fattiga länderna.

Kan det verkligen ligga i linje med Sveriges handels- och utrikespolitiska intentioner, Mats Hellström?

Till frågan, som jag i och för sig var något förberedd på, angående Vänsterpartiets tidigare ställningstagande i fråga om handels- och tullfrågor. Tiderna har förändrat sig och kunskaperna om vikten av frihandel har ökat. Frågorna har kommit på en annan nivå i dag. Men i fråga om ja eller nej eller om vi hade fel då och rätt i dag, tycker jag naturligtvis att vi har mer rätt i dag.

Herr talman! Det är bara att välkomna att Vänsterpartiet har förändrat sig så mycket. Det är bara att ta emot och glädja sig över detta. Så sent som detta årionde har Vänsterpartiet konsekvent röstat emot det som Beijer nu talar för, t.ex. avreglering av teko i Sveriges, EES-avtalet och tidigare frihandelsavtalet. Men det är utmärkt att Vänsterpartiet har bytt politik i det avseendet. Jag tycker att riksdagen skall välkomna att Vänsterpartiet i samband med EU-debatten så totalt har bytt uppfattning i fråga om frihandel.

Olof Johansson tog upp frågan om de viktigaste ekonomiska aktörerna. Han nämnde då förstas EU, USA och Japan. Det är där viktigt att tänka på att den GATT-runda som nu är avslutad har skilt sig väldigt mycket från alla tidigare GATT-rundor.

Det är också en del av svaret till Lennart Beijer. För första gången har u-ländernas intressen – särskilt inom jordbruk och teko, men även inom andra områden – spelat en sådan roll att det enligt min mening har varit omöjligt för USA och EG att göra upp över deras huvuden.

Min kritik mot förhandlingarna var att det i slutfasen varit för mycket av bilaterala förhandlingar mellan USA och EG, inte minst för att bryta igenom de svåra motsättningarna när det gäller jordbruket. Men USA och EG hade en restriktion, som de inte själva kunde lösa upp.

Om de inte tagit hänsyn till att frigöra jordbrukshandeln, hade det inte blivit något resultat av GATT-rundan. Där skiljer sig den här förhandlingen på ett glädjande sätt mot alla tidigare GATT-rundor.

U-länderna är i dag – inte alla u-länder, men väldigt många av dem – viktiga aktörer som man inte kan förbigå i de internationella handelsförhandlingarna. Därför har vi också fått ett resultat som jag tror är mer betydande när det gäller att frigöra jordbrukshandeln än många av oss vågat hoppas när dessa förhandlingar en gång började.

Om vi blir medlemmar i EU får vi gå in i en ny tekoreglering, vilket jag beklagar. Det är dock under en mycket begränsad tid som det kommer att ske. Redan om några år frigörs tekohandeln. Kvoterna tas bort gentemot Östeuropa, och år 2004 skall alla kvoter, även gentemot u-länderna, vara borta.

Sammantaget kan man säga, om man skall ha något perspektiv på förhandlingar om världshandeln, att EU har fungerat som en av de krafter i världen som har arbetat för frihandel. Det finns undantag som är icke obetydliga. De kan tvärtom vara mycket irriterande. Men sammantaget är EU en kraft som verkar för frihandel.

EU-länderna inom OECD-länderna har bland de lägsta tullnivåerna bland de rika länderna. I Sverige har vi en något lägre nivå. Vi har 3,1 % i genomsnitt, och EU har 3,5 %. Men även EU ligger i underkant av vad de rika OECD-länderna har i tullhänseende. Det är också viktigt när vi talar om våra relationer med EU.

På alla de områden där det förs en kamp mellan frihandel och protektionism inom EU är det mycket viktigt att Sverige, om vi blir medlemmar, agerar kraftfullt tillsammans med andra länder. Här finns en intern kamp i en rad konkreta frågor.

*Svar på
interpellationer*

Det är en kamp mellan olika industriintressen, jordbruksintressen och frihandelsintressen i skilda länder. Skulle samtliga EFTA-länder som nu har sökt medlemskap också bli medlemmar i EU är det alldeles givet att den vågskål där frihandelsintressena redan väger över kommer att väga än kraftigare över. Jag tror att det är viktigt.

Avslutningsvis finns det handelsproblem som man inte uppmärksammar tillräckligt i debatten. När nu tullarna sänkts utnyttjar USA, EU och andra aktörer enligt min uppfattning allför mycket andra vapen, som t.ex. antidumpningsvapnet. Det används av många olika länder för att förhindra förment dumpning. Ibland kan det vara fråga om riktig dumpning, ibland är det mer en ursäkt för någonting annat.

Ett allt flitigare utnyttjande av antidumpningvapnet – vare sig det är USA, EU eller andra som använder det – vore farligt. Det skulle kunna begränsa de fördelar som uppnåtts genom att man genomfört betydande tullsänkningar genom GATT-avtalet.

Sverige kommer vid ett EU-medlemskap på den punkten att tillsammans med de andra frihandelskrafterna verka för att antidumpningvapnet inte blir ett nytt handelspolitiskt vapen som tas till på ett orent sätt när tullarna väl har sänkts. Jag vill göra denna deklaration, eftersom det här handlar om vad den nya regeringen vill göra.

Anf. 47 LENNART BEIJER (v):

Herr talman! I sitt svar säger Mats Hellström: "Den svenska handelspolitiken och EU:s överensstämmen i stora delar. Båda är i grunden inriktade på öppna marknader och vill frigöra världshandeln. EU är ju i sig ett stort frihandelsprojekt."

Läser man i propositionen om EU del 1 s. 359 framgår emellertid att EU för närvarande har ett 70-tal antidumpningstullar, vilket Mats Hellström berörde, som framför allt gäller varor inom det kemiska området, stålområdet samt elektronik- och verkstadsområdet. I Sverige har åtgärder av detta slag vidtagits i ytterst få fall. För närvarande finns, såvitt jag förstår, inte någon åtgärd i kraft.

Bevisar inte detta faktum att det egentligen är en mycket stor skillnad mellan den nuvarande svenska handelspolitiken och den nuvarande handelspolitiken inom EU?

Anf. 48 OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Jag har naturligtvis lätt att instämma i att den senaste GATT-rundan i sitt resultat skilde sig på ett fördelaktigt sätt gentemot de tidigare. Det tog en förfärlig tid, men det utträttades också en del.

Det kommer också att avslöja en del av de brister som återstår att avhjälpa för att främja en friare handel i världen. Det gäller bl.a. miljödumpning och social dumpning och även de exempel som senast nämndes om antidumpningsregler. Det kommer att kräva en betydligt snabbare hantering av dessa frågor. I annat fall kommer vi att märka att vi tar ett steg framåt och två tillbaka.

Detta har att göra med – vilket har uppmärksamats också i den svenska EU-debatten – friare handel med livsmedel. Där är GATT för

närvarande problemet när det gäller att ställa kvalitetskrav, inte primärt EU.

Det är ett typexempel på att vi här går i otakt. När vi frigör handel på livsmedelsområdet får det dessa tydliga konsekvenser.

Jag är inte ute för att försöka argumentera emot en frigörelse på denna punkt. Jag är i stället angelägen att betona hur mycket som återstår att göra för att det som man strävar mot skall kunna fungera i verkligheten, utan återfall.

Ett annat sådan exempel är naturligtvis den debatt i EU-debatten som vi haft under senare tid som handlar om hur man behandlar sina egna näringsutövare på hemmaplan i förhållande till näringsutövare inom EU. Det gäller t.ex. hur man skall finansiera bidraget till EU.

Den socialdemokratiska riksdagsgruppen – och jag antar att det är med utrikeshandelsministerns goda minne – har väckt en motion som bara kommer att leda till problem. I den sägs att vi inte skall utnyttja de möjligheter som andra länder och näringsutövare i andra länder skall kunna utnyttja, utan vi skall avstå. Det betyder att vi skall vara heligare än alla andra, men det innebär bara skenhelighet.

Anf. 49 STEN ANDERSSON (m):

Herr talman! Jag noterar både med glädje och tacksamhet reträtten, eller kanske klargörandet, från Vänsterpartiets sida avseende attityden gentemot frihandel.

Det sägs att när fan blir gammal, blir han religiös. Det kan man inte begära av Vänsterpartiet. Men det kan bli klokare. Vi har i denna kammare i dag noterat att det, om än under galgen, kommit att tillhöra det senare sällskapet. Det är dock, herr talman, litet farligt att sitta på två stolar samtidigt. Många har försökt, men resultatet blir ofta att man hamnar precis mittemellan, och det är inte bra vare sig för kroppen eller för samvetet.

När nu Vänsterpartiet gör denna omsvängning under galgen kanske vi efter en 14 dagar, efter att vi förhoppningsvis har fått ett ja till EU, kommer att få se Vänsterpartiet medverka till en utökad och förbättrad frihandel för de tyvärr alltför många fattiga länderna i Europa.

Anf. 50 Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s):

Herr talman! Jag vill nog inte, Lennart Beijer, säga att skillnaden mellan svensk handelspolitik och EU:s är så oerhört stor enbart däri-genom att EU på ett i mitt tycke mycket negativt sätt tillämpar detta antidumpningsvapen alltför mycket. Sverige är ett land som tillämpar det mycket litet. Både den regering som jag tillhörde tidigare och den regering som Olof Johansson tillhörde har sett till att vi inte har använt det här vapnet särskilt mycket.

Jag tror nog att man kan säga att den större handelsaktör som i varje fall vållat Sverige mest problem när det har gällt antidumpnings-frågor är USA snarare än EU. Jag tror nog att jag vågar säga att vi har haft större problem med USA än med EU vad gäller just den här typen av "orena" antidumpningsinsatser.

Prot. 1994/95:16
27 oktober

Svar på
interpellationer

Vi tycker som sagt inte om EU:s användning av vapnet, lika litet som vi tycker om USA:s.

Ett skäl till att EU i högre grad än vi har det här problemet är att man där har en betydligt mycket större handel med Östeuropa, som är ett av de områden där det här vapnet används, än vad Sverige har. Friktionsytan, de möjliga konfliktytorna, är så kolossalt mycket större. Vi måste också komma ihåg att EU faktiskt relativt sett, i förhållande till ländernas storlek, handlar mer med omvärlden än vad vi gör i Sverige.

Jag svarade i mitt tidigare inlägg inte på Olof Johanssons fråga om handeln och miljön. Det är riktigt att det inte bara är analyser det handlar om, utan genom Sveriges ursprungliga initiativ – genom Anita Gradin, tror jag – och sedermera genom EFTA:s initiativ har GATT-rundan kommit att ta upp miljöfrågorna. GATT har nu ett arbetsprogram som omfattar hela regelverket.

Där kommer det andra problemet som Olof Johansson, och även Lennart Beijer, har tagit upp, nämligen att det i så många u-länder finns ett massivt motstånd mot en integrering av miljökraven i handelsregelverket. Så har det alltid varit.

Vi försöker att argumentera för att miljöfrågorna har sitt eget värde, men kvar står att väldigt många u-länder uppfattar direkta miljökrav i handelsregelverket som ett sätt för de rika länderna att fortsätta hålla u-länderna nere i handelssammanhang. Man resonerar som så, att de rika länderna kunde industrialiseras och att vi här kunde bygga upp våra industrier med lättvindigare villkor och att vi nu vill tvinga på u-länderna kostnader som vi själva inte har haft.

Det gäller då för oss både som politiker och förhandlare att verkligen övertyga u-länderna om att det är till deras egen skada att inte åtgärda miljöproblemen samt att också medverka med bistånd. Detta arbete pågår nu.

För att inte få blockeringar så att den här frågan går i stå, vilket vore det värsta, gäller det också att prioritera, att arbeta med det som är mest akut och realistiskt för att uppnå enighet. På så vi kan vi kanske – vilket nu börjar hända – få u-länder att förstå och acceptera att miljökrav måste ställas också inom handelspolitiken.

Jag tror inte att GATT innebär den typ av besvärligare hinder när det gäller livsmedelsstandarden som Olof Johansson antydde. Ett avtal har slutits inom GATT-rundan, ett avtal som uttryckligen tillåter att man upprätthåller en högre standard och högre gränsvärden när det finns vetenskapligt underlag för det. De underlagen tycker vi att vi har. Jag tror inte att vi behöver riskera att svenska välgrundade krav på livsmedel tar stryk vid en GATT-prövning.

Olof Johansson tog av något skäl upp den jordbrukspolitiska motion som har väckts av socialdemokrater i riksdagen. I den mån som den motionens krav på ökad stramhet när det gäller en del av jordbruksstödet i EU har en bäring på det vi talar om i dag, handelspolitiken, är det just att vi inte tycker om den typ av stöd till jordbruksexport som försvårar för u-länderna att exportera till oss, den typ av

gammaldags överskottsdumpning som slår ut u-ländernas jordbruk. Det är den typen av stöd som vi i hög grad är motståndare till.

Prot. 1994/95:16
27 oktober

Anf. 51 LENNART BEIJER (v):

Herr talman! Det var väl knappast mig Sten Andersson skulle debattera med vid det här tillfället; det får han göra en annan gång.

Nog oroas man litet grand över att det finns 70 antidumpningsavtal i EU och 0 i Sverige. Naturligtvis har EU mycket större handel, men man kan väl ändå tycka att det är märkligt att Sverige har klarat sig utan några antidumpningsåtgärder.

Jag konstaterar sedan att Mats Hellström, naturligtvis i synnerhet i dessa dagar, är enbart positiv till EU – såvitt jag kan förstå gäller det på nästan alla punkter. Det finns egentligen inte på något område minsta osäkerhet, och det är just den här väldigt okritiska inställningen som mest oroar mig och många andra.

Anf. 52 STEN ANDERSSON (m):

Herr talman! Det finns ett gammalt talesätt som låter: Bättre fly än illa fäktat. Det talesättet stämmer enligt min uppfattning väl överens med det som Vänsterpartiet har framfört i debatten i dag.

Även om den här debatten initialt inte var mellan mig och Lennart Beijer har vi nu kunnat konstatera att Vänsterpartiet totalt har tagit avstånd från det som var dagens sanning för tre år sedan, nämligen att svensk industri skulle bevaras och försvaras och att man skulle strunta i u-länderna. I sin desperata jakt på poäng i EU-debatten har nu samma parti framfört exakt raka motsatsen.

Jag tror, herr talman, att detta spel på sikt, inom 14 dagar, kommer att avslöjas.

Anf. 53 Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s):

Herr talman! Jag tycker nog att Lennart Beijers argumentering är litet sökt, minst sagt. Han hävdar att jag inte skulle ha några kritiska synpunkter på EU:s handelspolitik, när jag just i mitt interpellations-svar har talat om vad det är Sverige vill ändra på och vilka frågor vi vill driva om Sverige blir medlem. Det var faktiskt jag och inte Lennart Beijer som först tog upp just frågan om antidumpningstullar, den fråga som måste vara väldigt viktig för Vänsterpartiet, som så nyligen har kommit över till oss i frihandelslägret.

När ni nu har tänkt om på den punkten, vore det då inte skäl att också tänka om på den andra punkten? Ni har tidigare sagt att ett Sverige som står ensamt har bättre möjligheter att påverka frihandeln i världen. I ett EU där frihandeln redan väger tyngre i vågskålen än protektionismen, men där protektionismen, som den alltid gör i många länder, någon gång visar upp sitt fula ansikte, vore det där inte bättre om Sverige arbetade tillsammans med andra frihandelskrafter i vår egen världsdel, tillsammans med EFTA-länder som Finland och Österrike och förhoppningsvis också Norge, för att få till stånd en större öppenhet mot Östeuropa och mot u-länderna? Ger inte det bättre resultat?

Svar på
interpellationer

9 § Svar på interpellation 1994/95:2 om EES

Anf. 54 Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s):

Herr talman! I en interpellation ställd till utrikesministern, som har överlämnats till mig för besvarande, frågar Birgitta Hambræus hur Sverige har utnyttjat möjligheterna att påverka EU:s nya lagar genom EES-avtalet sedan det trädde i kraft samt hur regeringen avser fortsätta påverkan genom EES om det skulle bli nej i folkomröstningen om medlemskap i EU.

EES-avtalet bygger till övervägande del på EU:s regelverk om den inre marknaden. Det är själva grunden. Detta regelverk ses ständigt över och kompletteras med nya bestämmelser. Gällande direktiv och förordningar modifieras eller ersätts efter hand av nya regler. Det är en dynamisk process.

För de delar av den inre marknaden som EES-avtalet omfattar har de EFTA-länder som deltar rätt till fortlöpande information från kommissionen om de förslag till nya direktiv och andra rättsakter som förbereds för senare beslut i EU:s ministerråd. EFTA-länderna har rätt att när som helst begära konsultationer om förslag till nya regler. Experter från EFTA-länderna skall inbjudas att delta i de kommittéer som biträder kommissionen med att utarbeta förslag till nya regler som sedan skall underställas ministerrådet för beslut. Experter från EFTA-länderna medverkar i ett stort antal sådana kommittéer. Deras uppgift är att bidra med expertsynpunkter innan kommissionen fastställer sina slutliga förslag till ministerrådet. I sådana fall där en kommitté har till uppgift att fatta beslut om t.ex. modifieringar av ett visst direktiv har EFTA-experten inte rätt att delta i den delen av processen. Allmänt kan därför sägas att EFTA-länderna genom EES-avtalet deltar i beslutsförberedelserna om nya EU-regler för den inre marknaden, men inte i själva beslutsfattandet, vilket är förbehållet EU-länderna. Här ligger en avgörande skillnad i förhållande till ett medlemskap.

Sedan EES-avtalets ikraftträdande har experter från Sverige och övriga EFTA-länder deltagit i möten i ett stort antal kommittéer. De har fått mycket värdefull information om föreliggande planer på nya EU-regler, och de har haft möjligheter att framföra synpunkter. I flera fall har kommissionen lyssnat på EFTA-sidans synpunkter och tagit hänsyn till dessa. Någon garanti för att så sker regelmässigt ger EES-avtalet emellertid inte. Vidare har EES-kommittén börjat fatta beslut om att ta in nya EU-regler i avtalet, men här föreligger tyvärr förse-ningar på EU-sidan. Om förseningarna fortsätter kan det uppstå problem med att tillförsäkra människor och företag lika villkor i hela samarbetsområdet.

Sverige har efter bästa förmåga sökt utnyttja de möjligheter till inflytande och påverkan som EES-avtalet ger. Vi har i flera fall tagit initiativ till konsultationer om förslag till nya regler. Som exempel vill

jag peka på förpackningsdirektivet, regler för handel med levande nötkreatur och svin samt mått och vikter för lastbilar. Vi har också deltagit, som jag redan har framhållit, i en lång rad kommittéer. Birgitta Hambraeus frågar på den punkten om EU har nekat oss tillträde genom EES till någon viktig kommitté. Svaret på den frågan är tyvärr ja. Vi har, trots betydande ansträngningar, inte fått gehör för våra krav att delta i de nya kommittéer som etablerats för att hantera EU:s nya system för att kontrollera och godkänna nya läkemedel, något som är av stor betydelse inte minst för svensk industri. Ett annat exempel är de s.k. sektorkommittéerna för ömsesidigt erkännande av examina och yrkesbehörigheter. Ytterligare ett exempel på en viktig kommitté till vilken vi tyvärr har nekats tillträde är den rådgivande kommittén för arbetsmiljöfrågor.

Som svar på Birgitta Hambraeus fråga vad regeringen gör för att olika instanser skall kunna lämna synpunkter på nya regler innan Sverige deltar i beslut i EES-kommittén vill jag svara att riksdagens EFTA-delegation regelbundet får information om det svenska deltagandet i EES-kommittén. Detta gäller inte endast i de ärenden där riksdagens godkännande erfordras, utan generellt. Jag vill också framhålla att det finns ett fortlöpande samrådsförfarande med berörda förvaltningsmyndigheter och andra instanser under beredningen inför beslut i EES-kommittén. Jag vill tillägga att beslut i den kommittén om nya regler alltid föregås av regeringsbeslut i Sverige.

Jag vill också kommentera det som Birgitta Hambraeus kallar "den svenska vetorätten i EES". Som så mycket annat är EES ett givande och tagande. Det skall råda en balans mellan rättigheter och förpliktelser. Om vi skall få några fördelar kan vi inte räkna med att bara plocka russin ur kakan. Enligt min uppfattning kan det stöta på betydande hinder att systematiskt försöka blockera beslut i EES-kommittén. Skälen är följande. För det första bygger EES på att människor och företag skall kunna verka på lika villkor i hela området. Det betyder att vi strävar efter lika regler för hela EES, och det är också en av grundtankarna. För det andra. Om vi ändå skulle säga nej till en viss ny regel i EES-kommittén kan den juridiska följden bli att EES-avtalet upphävs på hela det aktuella området för samtliga EFTA-stater. För det tredje är möjligheten till upphävande inte lämplig för dagligt bruk, utan den är en yttersta sanktionsmöjlighet som är inskriven i avtalet. Ett upprepat användande av denna skulle – förutom att det blir en urholkning av EES-avtalet – leda till att det nödvändiga förtroendet mellan parterna riskerar att snabbt försvinna.

Om det blir ett nej i folkomröstningen kommer regeringen givetvis att göra det bästa av situationen. Vårt mål blir då att i första hand söka bibehålla det uppnådda EES-regelverket och säkra något sånär lika villkor på Europamarknaden för människor och företag i Sverige. Våra grundförutsättningar för det kommer emellertid att försämrats med ett mindre och svagare rest-EFTA. Hittills har vi med EFTA-ländernas gemensamma tyngd haft vissa möjligheter att framföra våra synpunkter till EU-sidan. I det EES som vi skulle delta i efter ett nej i folkomröstningen skulle EFTA-sidan maximalt bestå av Sverige, Norge, Is-

land och Liechtenstein. Självfallet saknar inte denna grupp ekonomisk betydelse för EU, men vår röst blir svagare jämfört med tidigare. Vårt inflytande beror dessutom inte bara på vår ekonomiska tyngd, utan också på det förtroende vi kan skapa hos motparten samt på hur högt EU prioriterar relationerna med just oss.

Efter det att avtalet om ett svenskt inträde i EU blev klart fick Sverige möjlighet att under perioden fram till ett inträde delta som s.k. aktiv observatör i EU:s ministerråd och dess viktiga arbetsgrupper. Det är ju här som de slutliga EU-besluten formas. Till denna struktur har vi inte tillträde alls genom EES-avtalet. Här ligger den stora skillnaden mellan de två alternativen vad avser möjligheter till inflytande.

Herr talman! Sammanfattningsvis är det min övertygelse att vi med ett EU-medlemskap har betydligt större möjligheter att driva svenska intressen och ta vårt ansvar i Europa och världen än vi skulle ha utanför, med en svagare EES-anslutning.

Anf. 55 BIRGITTA HAMBRAEUS (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka för det utförliga och klagande svaret på min interpellation. Det finns så många felaktiga föreställningar och påståenden om EES. Jag tycker att Mats Hellström på ett föredömligt sätt reder upp begreppen.

Det är viktigt att regeringen slagit fast att vi genom EES faktiskt har ett inflytande på de nya EU-regler som vi förväntas ta över. Missförstånden grasserar när det gäller EES. Ren desinformation sprids, närmast av okunnighet skulle jag tro. Nu måste fakta komma fram, och det gör de genom detta utmärka svar från regeringen i dag.

Man talar om hängavtal, om lydstatsavtal och om att vi bara kan påverka om vi blir medlemmar. Vi får uppträda som en gift kvinna på Viktorias tid, som det står i Dagens Nyheter. Skämtteckningen i Svenska Dagbladet i dag visar statsministrarna som sitter på ett cykelstall bakpå EU-bussen och bara hänger med. Det här ger verkligen en skev bild av verkligheten och kan missleda många i folkomröstningen.

Regeringen slår nu alltså nu fast att vi faktiskt kan påverka genom EES-avtalet. Klart är att vi är med i kommissionens arbetsgrupper på samma villkor som EU-länderna. Där utarbetas EU:s lagförslag. Vi får tidigt reda på vad som är på gång.

Jag trodde faktiskt – men där hade jag fel – att vi också kunde vara med i ministerrådets arbetsgrupper där den slutliga utformningen av reglerna sker. Det stämmer alltså inte. Men enligt riksdagsbeslutet innebär avtalet att kommissionens lagförslag lämnas till EES-kommittén samtidigt som ministerrådet får det. Frågan behandlas därefter parallellt inom EES genom en fortgående informations- och samrådsprocess. Så står det i riksdagsbeslutet. Innebär inte det att EU tar reda på vad vi tycker i de fall där de tänker ändra på kommissionens förslag som vi varit med och utarbetat och för det vidare till de arbetsgrupper som sysslar med frågan åt ministerrådet? Jag är tacksam för en belysning av den frågan.

Vi kan alltså också ta initiativ till nya regler, eller som Mats Hellström säger, när som helst begära konsultationer om förslag till nya

regler. Det är ju faktiskt mer än vad ett medlemsland kan göra. De måste ju se till att kommissionen lägger ett förslag. Vi har alltså tagit initiativ till nya regler. EFTA-delegationen har fått information om Sveriges initiativ, men det är efter vad jag förstår först i dag som det här har blivit offentligt och kommit till allmän kännedom. Jag tror att det vore mycket värdefullt om regeringen regelbundet kunde redovisa vilka initiativ man tar så att allmänheten får klart för sig att det är en aktiv process som vi deltar i.

Mats Hellström berättar om konsultationer rörande förpackningsdirektiv. Enligt uppgift har ett svenskt företag verksamt motarbetat miljömässigt radikala förslag på det området.

Det här tycker jag är ganska viktigt. Ett svenskt företag har motarbetat radikala initiativ på förpackningsområdet, och fyra storföretagare inom skogsindustrin skriver i dagspressen att de önskar att Sverige skall gå med i EU så att de, företagen alltså, får större möjligheter att påverka ministerrådet. De önskar mindre användning av returpapper, att man verkligen skall se till att förpackningar används mer och mer, osv.

Jag vore tacksam om Mats Hellström ville redogöra för syftet med vårt initiativ när det gäller förpackningar.

Vissa arbetsgrupper har vi inte fått vara med i. Vill statsrådet berätta om tänkbara orsaker till det?

Eftersom EU rimligen vill fortsätta att sälja till oss, har EU ett intresse av att vi tar över deras regler och inte ger våra företag fördelar som diskriminerar deras. Jag tror inte att EU är intresserat av ett handelskrig med oss utan föredrar att försöka hitta gemensamma lösningar, helt enkelt därför att det gynnar både dem och oss. Vi plockar faktiskt gemensamt russin ur en gemensam kaka här.

Frihandelsavtalet har fungerat utan byråkratiskt krångel i 20 år, trots att det kan sägas upp med ett års varsel och trots att det upphävs om man inte kommer överens. Frihandelsavtalet, som gör att vi har tullfrihet, finns fortfarande kvar, om EES skulle knaka, och i EES har vi vetorätt. Det är ett väldigt starkt förhandlingskort. Man kan alltså inte bli överkörd i EES.

Regeringen godkänner alla nya regler, säger Mats Hellström, innan EES-kommittén gör det, och när det gäller lagar krävs också riksdagens godkännande. Vi har alltså inte gett upp någon suveränitet genom EES, och det är viktigt.

Jag är enig med Mats Hellström om att man bara kan använda sin vetomakt i yttersta nödfall, annars blir det klenkt med förtroendet som kan göra andra villiga att lyssna till oss. Men det här är kanske någonting att tänka på också när det gäller avdelning 5 i Maastrichtavtalet om en gemensam utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik, som håller på att utarbetas. Vi kan inte heller där, vad jag förstår, använda vetot särskilt ofta.

För att sammanfatta: Regeringen har nu bekräftat att EES ger oss tidig information om vad EU har på gång och stora möjligheter att påverka det. Vi kan ta egna initiativ, och vi har vetorätt.

Skulle det bli ja den 13 november och Sverige ansluts till EU, har vi inte längre någon initiativrätt utan måste vänta på att kommissionen tar initiativ. Vi kommer visserligen att sitta med vid bordet vid beslutstillfället, men vi har ingen vetorätt utan måste ta över de regler som ministerrådet beslutat, antingen vi vill eller inte. Då har vi gett upp vår suveränitet. Med EES-avtalet är Sverige fortfarande en suverän nation.

Anf. 56 GÖRAN LENNMARKER (m):

Herr talman! I sitt svar säger Europaministern att vårt mål vid nej i folkomröstningen blir att i första hand söka bibehålla det uppnådda EES-regelverket och säkra något så när lika villkor på Europamarknaden för människor och företag i Sverige. Det är, förstår jag, en naturlig utgångspunkt för regeringen, om det blir ett nej i folkomröstningen.

Jag har dock två kompletterande frågor. Den ena gäller just EES-avtalet. Måste det omförhandlas, om nu Österrike och Finland efter sina folkomröstningar går ur EES? Så skedde, om jag minns rätt, när Schweiz inte fullföljde EES. Vid en omförhandling är det inte alldeles säkert att avtalet kommer att förlängas. Det finns ju krafter i Stortinget som kanske inte är beredda att fullfölja, om det blir en omförhandling.

Jag är medveten om att det kanske är litet abrupt att ställa frågor så här till en minister, men en följdfråga tycker jag att det är viktigt att beröra före folkomröstningen: Vad händer med den s.k. EFTA-fonden? När Schweiz försvann ur EES, fick ju de kvarvarande länderna dela på kostnaden som Schweiz skulle ha stått för.

Nu försvinner Österrike och Finland med säkerhet ur denna fond. Vad innebär det för Sveriges del? Om det blir en omförhandling, förväntas vi då gå in och parera de kostnaderna för att få ett balanserat avtal?

Låt mig slutligen säga att jag tycker att det sätt varpå vi har inflytande via EES inte är tillfredsställande i det långa loppet. Jag tycker att det är helt otillfredsställande att inte vara med när besluten fattas. Att finnas med i kommittéer och det förberedande arbetet må vara hänt, men det är själva beslutstillfället, när beslut fattas, som är det centrala.

Det finns ett franskt ordspråk som säger att en frånvarande alltid har fel. Eftersom vi är frånvarande vid förhandlingsbordet, är risken stor att vi ofta får fel när för oss viktiga beslut fattas, det som i slutändan inkorporeras i svensk lagstiftning. Sveriges riksdag har antagit 2 200 rättsakter som har sitt ursprung just i EU-lagstiftningen.

Anf. 57 Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s):

Herr talman! Birgitta Hambræus menar att debatten om EES har blivit skev. Jag måste nog säga att om den har blivit skev, så beror det väl också på Birgitta Hambræus sätt att föra den debatten.

Enligt min mening har Birgitta Hambræus utomordentligt kraftigt övertolkat möjligheterna till inflytande via EES-avtalet i förhållande till ett medlemskap. Det har ju retts ut, tycker jag, ganska väl ändå vad vi inte får vara med i – besluten, ministerrådets arbetsgrupper, att

verkligen föra vår talan när de olika expertförslagen kommer fram till den politiska nivån och bryts där. Då är vi inte med.

Vi kan se vad som har hänt under det här året. Jag har tidigare som oppositionsföreträdare lyssnat till den dåvarande regeringen och har deltagit i olika parlamentariska sammanhang, och jag tror att jag har något grepp över den förändring som har skett mellan de två skedena.

Under det första halvåret satt Sverige en gång i månaden i EES-kommittén mitt emot en företrädare för EG-kommissionen. Han eller hon – oftast en han – förde unionens talan och lämnade ut utvald information. En och annan observatör från EU:s medlemsländer var med och lyssnade. Det var ett traditionellt mellanstatligt samarbete, även om det var nära, omfattande och förtroendefullt.

Under andra halvåret är Sverige aktiv observatör i EU. Skillnaden i praktiken, säger de som deltagit i bägge de här formerna, är mycket mycket stor. Nu gäller det att som en fullvärdig part i en ständig process, där de olika länderna lyhört lyssnar på varandra, försöka lösa gemensamma frågor. Man pressas alltså till att finna lösningar. Där sitter vi mitt i processen tillsammans med de andra runt bordet, inte mitt emot en företrädare för EU-kommissionen, på andra sidan av bordet.

Till de missförstånd om EES som Birgitta Hambraeus bidrar till att sprida med sitt sätt att föra debatten hör diskussionen om vetorätten. Birgitta Hambraeus jämför den med den vetorätt som tillkommer oss som alla andra i det mellanstatliga samarbete som är den andra pelaren i Maastrichtavtalet, där vi har rätt fullt ut att säga nej till förslag som kan föras fram i det utrikes- och säkerhetspolitiska samarbetet.

Men skillnaden är ju bl.a. att det finns ingen enkel vetorätt för just Sverige i EES-avtalet, något som Birgitta Hambraeus försöker ge intryck av att det finns. Om vi säger ifrån att vi inte vill delta i en del av EES-avtalet, faller den delen i avtalet bort inte bara för Sverige utan också för de andra EFTA-staterna. Hela avtalet urholkas på just det området, och det är en något besvärligare situation, må man väl säga, än den andra situation som Birgitta Hambraeus tog upp i sitt inlägg.

Ett avtal som successivt urholkas blir ostadigare, också ju färre länder som deltar. Som Göran Lennmarker mycket riktigt påpekade, måste det givetvis bli en form av i vart fall teknisk omförhandling efter det att Finland lämnat EFTA. Om sedan Sverige skulle rösta nej och stå kvar tillsammans med Norge, Island och Liechtenstein, måste det bli en omförhandling för denna mindre grupp. Hur den ser ut är omöjligt att spekulera om i dag.

Vad man kan säga är att hittills i förhandlingarna har många länder på EG-sidan noga bevakat att balansen upprätthålles. När Schweiz lämnade samarbetet, fördes det ganska hårda förhandlingar om att EFTA-sidan inte skulle få för mycket fördelar, som man bedömde det. Det skulle vara balans i avtalet. Det fanns EG-länder som ansåg att när Schweiz lämnade blev det en förlust för deras del, att avtalet tippade över på ett sätt som de inte kunde acceptera och att balansen måste återställas.

Prot. 1994/95:16
27 oktober

*Svar på
interpellationer*

Det är inte så att EU-sidan i en sådan omförhandling kommer att ge ytterligare förmåner till de kvarvarande EFTA-länderna, utan det är väl snarast fråga om hur mycket högre pris vi i så fall får lov att betala.

Om EFTA-fondens roll kan jag bara säga att den diskuteras nu mellan EFTA-länderna, men det finns inga beslut fattade.

Anf. 58 BIRGITTA HAMBRAEUS (c):

Herr talman! Jag tycker verkligen att Göran Lennmarker tar upp relevanta frågor. Vad händer om allt färre blir kvar i EES? Det kan hända att vi skall överväga att låta det tona bort.

Schweiz har ju sedan man sade nej till EES inte på något sätt haft bekymmer. Såvitt jag förstår blomstrar deras ekonomi, och de får nya avtal med EU. Jag är övertygad om att vi t.ex. kan upprätthålla den gemensamma arbetsmarknaden, som är väldigt fin, i alla fall. Vi kanske inte behöver överbyggnaden med ESA, övervakningsorgan och domstol osv. Vi har lyckats upprätthålla ett frihandelsavtal i 20 år utan att ha den sortens byråkrati.

Näringslivet kanske upptäcker att det inte är så förfärligt viktigt att ta över alla lagar. Vi handlar ju med USA utan att ta över deras lagar. Man kanske upptäcker att det som behövs för att klara sig i konkurrensen är förtroende hos sin motpart. Man behöver ha goda varor. Det är inte alls säkert att man behöver ha samma lagar alltid och att det är det som det hela kommer an på.

Det fanns en sorts nervositet hos näringslivet i slutet av 80-talet för att man skulle utestängas, men vi har ju hört här att EU inte är någon protektionistisk organisation. Varför skulle de sluta handla med oss?

Ofta kommer man fram till att vi har fått ta över massor med lagar genom EES. Det är på något sätt bekymmersamt. Det var det jag var väldigt bekymrad över när vi diskuterade EES första gången. Det var förödmjukande att ta över tusentals lagar som ingen människa hade haft tid att sätta sig in i. Men det gäller de lagar som det redan beslutats om. Det är precis samma sak om vi blir medlemmar. Då måste vi också ta över hela l'aquis communautaire, som vi inte haft en möjlighet att påverka, på ett bräde. Det är ingen som helst skillnad om det är EES eller EU. Det gäller de nya lagarna.

Mats Hellström menar att jag har överdrivit. Han sade att man satt med i EES-kommittén det första halvåret. Men Mats Hellström hoppade över det som såvitt jag förstår är det allra viktigaste, nämligen att man kan få vara med på lika villkor när kommissionen utarbetar förslag. Brydde man sig inte om det? Det är ju det som är det intressanta. Inte nog med att vi får sitta med på lika villkor på det tidiga stadium då kommissionen – den enda instans som har initiativrätt – börjar komma med förslag, vi har dessutom egen initiativrätt och kan väcka frågor som vi tycker är viktiga genom EES. Brydde vi oss bara inte om det under det där halvåret? Vi kanske var så inriktade på medlemskapsförhandlingarna att vi struntade i detta.

Anf. 59 GÖRAN LENNMARKER (m):

Herr talman! Jag tackar Mats Hellström för svaret. Det var bra att han kunde ge detta svar, särskilt med tanke på att det kom med så kort varsel. Det är ett mycket långtgående svar.

Om det är så att det krävs omförhandlingar av EES-avtalet innebär det i praktiken att vi inte vet om det finns ett EES-avtal efter ett nej i den svenska folkomröstningen. Det är i högsta grad osäkert.

Skulle så bli fallet vet vi inte om våra medparter är beredda att acceptera ett sådant. Jag vill erinra om att det i norska Stortinget krävs tre fjärdedels majoritet för att godkänna ett EES-avtal, och återigen om förhandlingarna om EFTA-fonden.

Jag vill fråga statsrådet om man därmed kan säga att ett nej i den svenska folkomröstningen kan innebära att Sverige har ett avtalslöst tillstånd om EES-avtalet sägs upp. Man kanske inte kommer fram till någon omförhandling för att det inte finns förutsättningar för detta. Sverige kan därmed befinna sig i ett ytterst prekärt läge. I klartext kan det innebära att ett nej i folkomröstningen innebär ett alternativ som närmast är kaotiskt vad gäller Sveriges handelsrelationer i Europa.

Anf. 60 Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s):

Herr talman! Jag hoppas verkligen att det inte skall bli som Göran Lennmarker befarar, dvs. att vi får ett avtalslöst tillstånd. Om det den 14 november visar sig att svenska folket har röstat nej måste det vara min uppgift som utrikeshandelsminister att med alla medel försöka förhindra en sådan utveckling. Jag kan inte utesluta den, men jag tror dock inte att den skulle uppkomma. Jag hoppas att den inte uppkommer. Det blir svårt nog ändå.

Jag var i ett tidigare skede som handelsminister delaktig i förstärkandet av EFTA i syfte att göra det till en kompetent motpart till EU:s kommission. Det lyckades av olika skäl, som tiden förbjuder mig att gå in på just nu. Det var ett starkt EFTA som kunde gå in i diskussioner med EG. Av detta starka EFTA har ett land ställts utanför EES – Schweiz. Österrike har valt att lämna EFTA och bli medlem av den europeiska unionen. Finland väljer att lämna EFTA och bli medlem av den europeiska unionen. Kvar skulle i så fall den 14 november vara Sverige, Norge, Liechtenstein och Island. Det är givetvis en helt annan och svagare konstellation när det gäller att försvara våra intressen. Det är också en bräckligare konstellation – särskilt om man skulle gå på den linje Birgitta Hambræus förespråkar och flitigt utnyttja ett veto och också urholka själva avtalet.

Det skulle givetvis vara min främsta uppgift att förhindra att just det avtalslösa tillstånd som Lennmarker talar om uppkommer.

Birgitta Hambræus bagatelliserar enligt min uppfattning återigen det samarbete som sker inom EU och övervärderar kraftigt det som sker inom EES. Hon talar om den nervositet som skulle ha spritt sig alldeles i onödan hos näringslivet. Hon talar om att näringslivet i själva verket inte alls har brytt sig om verkligheten, dvs. att det finns ett fungerande avtal. Hon säger att handeln pågår som tidigare och att näringslivet inte får försämrade förutsättningar.

*Svar på
interpellationer*

Vad hon då bortser från är det som händer i framtiden när EU går till ett mer fördjupat samarbete och vi lämnas utanför. Hur reagerar de svenska företagen då? Har de inte skäl för en nervositet i ett sådant läge? Har de inte skäl att fundera över hur de skall få tillgång till den stora och fördjupade EU-marknaden i ett läge då Sverige står utanför? Det är väl det som leder så många företag i de enkäter som har gjorts under den senaste tiden att säga att man tror på investeringar i Sverige vid ett medlemskap i EU, medan man tvingas flytta investeringar ned i den stora europeiska unionen om Sverige beslutar sig för att stå utanför.

Det perspektiv vi talar om – det som händer fr.o.m. den 14 november – finns inte i Birgitta Hambraeus föreställningsvärld. Birgitta Hambraeus talar om det som har varit, men folkomröstningen handlar om det som skall komma och den fördjupning vi vet finns inom EU:s samarbete. Många av oss som är med i den kampanj som nu pågår vill delta i detta samarbete just därför att svenskt näringsliv skall ha möjlighet att investera också i vårt land på bra villkor och få tillgång till den stora marknaden.

Det är ännu viktigare för mig och många i denna kammare att Sverige skall kunna delta i ett samarbete där vi har samma inflytande som andra och inte passivt måste anpassa oss. De expertkommittéer som Birgitta Hambraeus har talat om och som vi har lyckats förhandla fram tillträde till ger oss inte möjlighet att delta i de viktiga arbetsgrupper där dessa förslag förändras. Vi har sett hur förslag förändras i rådsarbetsgrupperna. Där är vi inte med. Än mindre är vi med när besluten sedan skall fattas. Hela den processen innebär att vi kan lägga förslag tidigt, men vi kan inte påverka hur de förslagen sedan hanteras. Tyvärr visade det sig att vi inte heller i praktiken har kunnat agera med den kraft vi hade önskat. EU-sidan bestämmer relativt snävt vilka kommittéer vi skall få delta i. Tyvärr har vi stängts ute från kommittéer där vi borde haft möjlighet att delta.

Anf. 61 BIRGITTA HAMBRAEUS (c):

Herr talman! Jag har nu tyvärr mycket bråttom, eftersom jag snart skall debattera med Ines Uusmann i Borlänge.

Men, Mats Hellström, Sverige är inte utestängt från handel med USA, och vi har ändå inte gått med i USA. Sverige är inte heller utestängt från handel med Kina, men vi har ändå inte anslutit oss till Kina. Är EU en så fruktansvärt protektionistisk union att den stänger ute de länder som inte går med i den? Det är fullständigt bisarrt.

Jag kan tyvärr inte här lyssna på det som Mats har att säga om detta, men jag skall med spänning läsa det i protokollet.

Vad jag är ute efter är att Sverige skall kunna behålla sin suveränitet, att Sverige skall slippa att ändra sin grundlag och att ta över varanda lag som EU har hittat på, men att Sverige ändå skall kunna handla med EU. Schweiz kan det – varför skulle inte Sverige kunna det? Visar det sig att det blir dyrt, krångligt och byråkratiskt med den överbyggnad som EES innebär, låt oss då långsamt och förståndigt tillsammans upplösa den.

Vad menar ni vidare med ett avtalslöst tillstånd? Ni är ju båda kunniga människor. Vi har mängder av avtal, bl.a. frihandelsavtalet, som löper och som vi inte har sagt upp. Vi kan mycket väl få nya avtal. Ni målar upp en bild av EU som jag verkligen inte skulle drömma om att måla upp – som någon sorts egendomlig konstruktion som, om vi inte vill gå med i den inte vill ha med oss att göra. Jag tycker att det är upprörande.

Jag vill sammanfattningsvis också säga några ord i frågan om vetot, som togs upp av Mats. Det är alldeles riktigt att man inte ofta kan använda vetot, men vi kan naturligtvis ha det som en påtryckningsmöjlighet. Om vi nu har samma lagar inser man att man kanske skall kontakta oss för att se om vi kan finna en gemensam nämnare. Det är en mycket bra form av påtryckning. Man får intresse av att lyssna på oss, och Mats Hellström sade också i sitt första tal att det är just det som man gör.

Men om vi lägger in ett veto mot hela utrikes-, försvars- och säkerhetspolitiken, hindrar vi hela unionen från att komma vidare. Vi kan såvitt jag förstår säga att ni andra kan gå in i ett försvarssamarbete medan vi håller oss utanför, men hur är det med försvarspolitiken, med säkerhetspolitiken och med utrikespolitiken? Vi skulle alltså med vårt veto hindra de andra medlemmarna från att ha en gemensam politik på dessa områden. Detta måste man väl använda med yttersta restriktivitet om man går in i en union.

Den slutsats som jag drar av detta är att det finns många sätt att samarbeta. Vårt näringsliv är framgångsrikt över hela världen, inte beroende på att vi tar över lagar utan på att våra näringslivsföreträdare är duktiga, möts av förtroende och har bra produkter till bra priser. Det är detta som är vettigt för näringslivet.

Däremot skall vi behålla vår suveränitet och självständighet och våra möjligheter att i samarbete med näringslivet utforma vårt land efter vad vi själva tycker är riktigt.

Nu måste jag tyvärr gå.

Anf. 62 Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s):

Herr talman! Frihandelsavtalet sedan 1972 har vi självfallet kvar, men vi har varit rörande överens om – senast med anslutning från vänsterpartiet, som varit emot detta avtal – att denna samarbetstyp är alldeles för begränsad i en modern värld. Det är också därför, Birgitta Hambræus, som det har blivit så mycket av integration efter 1972.

Göran Lennmarker frågade om EES-avtalets framtid. Det finns naturligtvis en osäkerhet omkring detta, även om jag självfallet kommer att verka för att rädda vad som räddas kan av EES-avtalet.

Birgitta Hambræus har nu lämnat kammaren, men låt mig ändå till protokollet peka på ett perspektiv som Birgitta Hambræus helt tappar bort. Naturligtvis har inte EU, lika litet som USA, någonting emot att handla med oss. Vi behöver inte gå med i USA för att handla med USA. Än mindre har EU någonting emot att det finns länder i Europa som passivt anpassar sig till EU:s regler. Det är en ganska lättvindig situation för EU. Men EU har framför sig den enormt krävande uppgif-

ten att genomföra förhandlingar för att integrera Östeuropa. Inte kommer EU att lägga ned kraft på att omförhandla villkoren med ett land som har sagt att det inte vill vara med i Europeiska unionen.

Många regeringar i EU uppfattar för sin del att de har givit Sverige och andra kandidatländer mycket bra avtal, som en del tycker för bra avtal. Det är deras värderingar. Det är inte rimligt att tänka sig att de skall ägna mental kraft åt att omförhandla ett EES-avtal i en för oss positiv riktning när vi väl säger nej. De har tillräckligt stora uppgifter i de nya förhandlingarna för att de östeuropeiska länder som verkligen vill bli medlemmar i Europeiska unionen också verkligen skall bli det.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på interpellation 1994/95:1 om en rättvis och tillförlitlig EU-omröstning

Anf. 63 Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s):

Herr talman! Per Gahrton har i en interpellation till statsministern ställt ett antal frågor om bl.a. informationen inför folkomröstningen om EU-medlemskap. Arbetet i regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på interpellationen.

Riksdagen ställde sig redan hösten 1990 bakom utrikesutskottets uttalande att ytterligare informationsinsatser var nödvändiga i syfte att främja en allsidig belysning av och diskussion om Sveriges Europasamarbete. Riksdagen har därefter i stort samförstånd behandlat informations- och kampanjfrågorna i samband med behandlingen av två budgetpropositioner och av propositionen om folkomröstning om EU-medlemskap.

Statsminister Ingvar Carlsson lämnade som bekant den 1 juli 1991 över den svenska ansökan om medlemskap i Europeiska unionen. Under budgetåren 1991/92 till 1994/95 har därefter sammanlagt 181 miljoner kronor avsatts för information och för kampanjverksamhet inför den folkomröstning som vi nu står inför. Av de 181 miljonerna har 70 miljoner anslagits för direkt kampanjverksamhet från ja-respektive nej-sidan, varav 10 miljoner genom den s.k. Fälldin-delegationen.

Under perioden sedan 1991 har en folkbildnings- och informationsinsats av mycket stor omfattning genomförts i Sverige. Bred, saklig och i medlemskapsfrågan neutral information har spritts genom folkbibliotek och på postkontoren, en telefonpanel för allmänheten har kunnat svara på frågor på vardagar och helger och hjälpa till att tala om var det finns ytterligare information osv. Genom Fälldin-delegationens arbete har en mycket omfattande studieverksamhet kunnat genomföras, framför allt genom folkrörelsernas försorg.

Det är min uppfattning att den samlade information som har lämnats svenska folket och som jag nu har nämnt, inklusive trycksaker från UD:s handelsavdelning, givit en rättvisande bild av EU och av

avtalet om medlemskap i EU. Den har därför bidragit till att svenska folket får ett allsidigt beslutsunderlag den 13 november.

Per Gahrton ställer, herr talman, sju konkreta frågor i sin interpellation.

För det första frågar Per Gahrton huruvida statsministern är villig att ta initiativ till ett särskilt beslut i riksdagen under oktober om att blankröster över huvud taget inte skall spela någon roll och att den av ja- respektive nej-sidan som får minst en röst mer än den andra skall betraktas som segrare. På detta vill jag svara följande.

Enligt folkomröstningslagen skall det i rådgivande folkomröstningar finnas röstsedlar tillgängliga för blankröster. I lagen om folkomröstning om EU finns angivet att det finns tre olika alternativ – ja, nej eller blankröst.

I formell mening är folkomröstningen rådgivande. Emellertid har riksdagspartierna förpliktigt sig att följa folkomröstningens resultat. Det innebär, som framgår av konstitutionsutskottets betänkande 1993/94:KU50, att den meningsyttring som får flest röster skall avgöra frågan om ett svenskt medlemskap i EU. Det står alltså alldeles klart att om ja-alternativet får flest röster gäller ja-alternativet, får nej-sidan flest röster gäller nej-alternativet. Blankrösterna spelar här ingen roll. Detta har också bekräftats av olika uttalanden under innevarande riksdag.

För det andra frågar Per Gahrton huruvida statsministern är villig att ge besked om att efter en nej-seger inga nya förhandlingskontakter med EU eller medlemsinitiativ kommer att tas av denna regering.

Denna fråga kan besvaras med det besked som lämnats vid upprepade tillfällen tidigare.

Säger svenska folket nej gäller detta för överskådlig tid för regering och riksdag.

För det tredje frågar Per Gahrton huruvida statsministern är beredd att ge besked om att den vilande grundlagsändringen om ny EU-paragraf i regeringsformen inte skall fullföljas om det blir nej-seger i folkomröstningen.

Jag antar att Per Gahrton, när han begär besked om detta menar att han vill att grundlagsförslagen om det blir nej i folkomröstningen skall förkastas och inte förbli obehandlade under mandatperioden. Riksdagen har genom ett beslut i våras vilandeförklarat grundlagsförslagen.

Den socialdemokratiska gruppen i konstitutionsutskottet har uttalat att den grundlagsändring som återstår att fatta beslut om inte skall behandlas av riksdagen före den 13 november. Efter den 13 november skall det självfallet göras bara om svenska folket har sagt ja. Det kommer inte att fullföljas om det blir ett nej i folkomröstningen. Andra grupper har gjort liknande uttalanden.

För det fjärde frågar Per Gahrton huruvida statsministern är beredd att ge Folkrorelsen mot EU ett tilläggsanslag som motsvarar kostnaden av ett utskick av samma slag som den broschyr om medlemskapsavtalet som UD skickat till alla hushåll.

Av utrymmesskal måste naturligtvis information i en broschyr av detta slag bli översiktlig och kortfattad. I broschyren finns emellertid

Prot. 1994/95:16
27 oktober

*Svar på
interpellationer*

en hänvisning till var ytterligare och mer fullständig information kan sökas.

Som jag tidigare har framhållit anser jag att UD:s broschyr om avtalet ger en rättvisande bild av förhandlingsresultatet. Broschyren ingår också som en del av den stora informationsinsats som jag har beskrivit. Det är lätt tillgängligt att gratis ta del av grunddokumenten t.ex. vid de 1 400 folkbiblioteken.

Ja- och nej-sidan har fått 70 miljoner kronor för att ge uttryck åt sina uppfattningar. Dessa medel används nu intensivt under slutveckorna inför omröstningen. Några ytterligare kampanjmedel är därför inte aktuella.

Den femte frågan är om statsministern är beredd att ta initiativ till att Maastrichtfördraget trycks i en upplaga på minst en miljon exemplar och tillhandahålls gratis till väljarna, på samma sätt som skedde i Danmark 1992.

Som Per Gahrton mycket väl känner till är Maastrichtfördraget ett fördrag med ändringar i tidigare överenskommelser mellan EU:s medlemsländer. 1992 och 1993 års folkomröstningar i Danmark gällde om dessa ändringar i avtal som Danmark redan var del av skulle genomföras. I Sverige är frågan en helt annan, nämligen om Sverige vill ansluta sig till EU genom att anta de fördrag som EU bygger på, inklusive de ändringar som Maastrichtfördraget innebär och i enlighet med villkoren i medlemskapsavtalet.

I Sverige brukar vi inte inför riksdagsvalen skicka ut alla de många lagändringar som är aktuella till alla hushåll. Inför den nu aktuella folkomröstningen har vi dock, för att skapa underlag för svenska folkets beslut, genomfört den folkbildnings- och folkinformationsinsats som jag redan har nämnt. Alla de grundläggande fördragen finns att läsa utan kostnad, som jag sagt, i svensk översättning på landets 1 400 folkbibliotek.

Det finns inte anledning att nu ta initiativ till någon ytterligare informationsinsats. Vi befinner oss nu i ett kampanjskede. Vi har nått den punkt då folkets beslut skall fattas.

För det sjätte frågar Per Gahrton vilka åtgärder statsministern är beredd att vidta för att utjämna den ekonomiska ojämlikheten mellan ja- respektive nej-sidan som är ett resultat av att ja-sidan stöds av resursstarka näringslivs- och arbetsgivarorganisationer.

För det sjunde frågar Per Gahrton vilka åtgärder statsministern är beredd att vidta för att garantera att ja- respektive nej-sidan får samma möjlighet att framträda inför väljarna i alla sammanhang, däribland arbetsplatser, skolor, sjukhus och andra institutioner.

Jag besvarar dessa två frågor i ett sammanhang.

Folkomröstningen föregås av mycket breda informationsinsatser av både ja- och nej-sidan. Fördelningen av de statliga medlen gick så till att de fördelades lika mellan ja- och nej-sidan efter överenskommelse mellan partiledarna. Att sedan en rad stora organisationer och folkrörelser med olika ekonomiska resurser stöder ja- respektive nej-sidan är ett naturligt inslag i det pluralistiska samhälle som Sverige utgör. Staten bidrar till att möjliggöra mångas aktiva och engagerade deltagande

i folkomröstningskampanjen genom att ge betydande och likvärdiga resurser till både ja- och nej-sidan.

Herr talman! Sjutton dagar återstår till folkomröstningen om EU. Beslutet gäller bl.a. om vi vill ta steget för att bidra till att vidga demokratin i en internationaliserad ekonomi, om vi gemensamt och på europeisk nivå vill angripa arbetslösheten, om de fackliga skall få möjligheter att liksom företagen samarbeta över organisationerna gränserna, om vi skall kunna angripa de gränsöverskridande miljöföroringarna med tvingande europeiska regler, om vi tillsammans med andra länder skall kunna arbeta för ett fredligt och stabilt Europa. Det här är bara en del av de frågor som vi står inför.

Låt oss inte nu föra en skendebatt om debatten. Låt oss nu uppehålla oss vid de avgörande sakfrågorna. På det viset skapar vi underlag för det svenska folkets beslut. Jag är övertygad om att en saklig debatt skapar ett gott underlag för det svenska folket att värdera internationellt och europeiskt samarbete.

Då Per Gahrton, som framställt interpellationen, anmält att han var förhindrad att närvara vid sammanträdet, medgav tredje vice talmanen att Thomas Julin fick delta i överläggningen i stället för interpellanten.

Anf. 64 THOMAS JULIN (mp):

Herr talman! På Per Gahrtons vägnar vill jag tacka Mats Hellström för interpellationssvaret. Tyvärr kunde han själv inte motta svaret.

Han och vi är nöjda med svaren på de tre första frågorna. Däremot är vi inte nöjda med svaren på frågorna 4–7. Tack så mycket.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades

Propositioner

1994/95:31 till utrikesutskottet

1994/95:41 till socialförsäkringsutskottet

1994/95:46 till justitieutskottet

1994/95:82 till näringsutskottet

1994/95:83 till socialförsäkringsutskottet

Motioner

1994/95:L7 till lagutskottet

1994/95:Sf3 till socialförsäkringsutskottet

1994/95:So1 till socialutskottet

1994/95:Jo2 och Jo3 till jordbruksutskottet

Prot. 1994/95:16

27 oktober

*Svar på
interpellationer*

12 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades

Propositioner

1994/95:28 Höjning av vattenföroreningsavgiften

1994/95:34 Den svenska tullagstiftningen vid ett EU-medlemskap

1994/95:54 Ny lag om skatt på energi, m.m

1994/95:64 Ändring av lagen (1986:1242) om försöksverksamhet med kooperativ hyresrätt

1994/95:65 Fortsatt giltighet av lagen (1986:98) om undantag för vissa kommuner och landstingskommuner från bestämmelserna i lagen (1929:116) om tillsyn över stiftelser, m.m.

1994/95:66 Ändring i bilaga XXII till EES-avtalet

1994/95:77 Vissa frågor om personlig assistans och om kostnadsansvar för insatser enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade

1994/95:81 Upphävande av skeppsklarerarförordningen (1934:119)

1994/95:86 EG-regler om tilläggskydd för läkemedel

Skrivelse

1994/95:15 Redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen

Motioner

med anledning av försl. 1994/95:RR4 Riksdagens revisorers förslag angående insatser mot den ekonomiska brottsligheten

1994/95:Ju11 av Gun Hellsvik m.fl. (m)

1994/95:Ju12 av Per Rosengren m.fl. (v)

1994/95:Ju13 av Inge Carlsson och Rinaldo Karlsson (s)

1994/95:Ju14 av Agne Hansson m.fl. (c)

13 § Anmälan om interpellation

Anmäldes att följande interpellation hade framställts

den 27 oktober

1994/95:20 av *My Persson* (m) till socialministern om Ädelreformen

Interpellationen redovisas i bilaga som fogas till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 1 november.

14 § Anmälan om frågor

Prot. 1994/95:16
27 oktober

Anmälades att följande frågor hade framställts

den 26 oktober

1994/95:109 av *My Persson* (m) till socialministern om vården av demenssjuka

den 27 oktober

1994/95:110 av *Inger Lundberg* (s) till finansministern om skatt på reklamfinansierade TV-kanaler

Frågorna redovisas i bilaga som fogas till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 1 november.

15 § Kammaren åtskildes kl.16.06.

Förhandlingarna leddes

av talmannen från sammanträdet början t.o.m. 6 § anf. 31 (delvis),
av förste vice talmannen därefter t.o.m. 10 § anf. 63 (delvis) och
av tredje vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

LENA JÖNSSON

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

1 § Justering av protokoll.....	1
2 § Anmälan om kompletteringsval till vissa utskott, m.m.	1
3 § Svar på interpellation 1994/95:10 om offentlighetsprin-	
cipen vid ett EU-medlemskap	2
Anf. 1 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):	2
Anf. 2 OLOF JOHANSSON (c):	4
Anf. 3 EVA ZETTERBERG (v):.....	6
Anf. 4 PETER ERIKSSON (mp):.....	7
Anf. 5 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):	8
Anf. 6 OLOF JOHANSSON (c):	10
Anf. 7 PETER ERIKSSON (mp):.....	11
Anf. 8 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):	11
Anf. 9 OLOF JOHANSSON (c):	12
Anf. 10 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):	13
4 § Svar på interpellation 1994/95:18 om åklagarväsendets	
organisation	13
Anf. 11 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):	13
Anf. 12 CHRISTEL ANDERBERG (m):	14
Anf. 13 BARBRO ANDERSSON (s):.....	15
Anf. 14 IRÉNE VESTLUND (s):	16
Anf. 15 URBAN AHLIN (s):.....	16
Anf. 16 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):	18
Anf. 17 CHRISTEL ANDERBERG (m):	19
Anf. 18 URBAN AHLIN (s):.....	20
Anf. 19 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):	20
Anf. 20 CHRISTEL ANDERBERG (m):	20
Anf. 21 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):	21
5 § Svar på interpellation 1994/95:12 om utrikes- och sä-	
kerhetspolitiken vid ett EU-medlemskap.....	21
Anf. 22 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s):	21
Anf. 23 OLOF JOHANSSON (c):	22
Anf. 24 GUDRUN SCHYMAN (v):.....	24
Anf. 25 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s):	26
Anf. 26 GUDRUN SCHYMAN (v):.....	27
Anf. 27 OLOF JOHANSSON (c):	28
Anf. 28 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s):	28
Anf. 29 GUDRUN SCHYMAN (v):.....	29
Anf. 30 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s):	30
6 § Svar på interpellation 1994/95:4 om asylsökande som	
byter kommun.....	31
Anf. 31 Socialminister INGELA THALÉN (s):	31

Anf. 32	STEN ANDERSSON (m):	32
Anf. 33	Socialminister INGELA THALÉN (s):	33
Anf. 34	STEN ANDERSSON (m):	34
Anf. 35	Socialminister INGELA THALÉN (s):	34
Anf. 36	STEN ANDERSSON (m):	35
7 §	Svar på interpellation 1994/95:13 om det nordiska sam-	
	arbetet och EU.....	36
Anf. 37	Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s):	36
Anf. 38	OLOF JOHANSSON (c):	38
Anf. 39	Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s):	40
Anf. 40	OLOF JOHANSSON (c):	41
Anf. 41	Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s):	42
8 §	Svar på interpellation 1994/95:7 om handelspolitiken	
	vid ett EU-medlemskap.....	42
Anf. 42	Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s):	42
Anf. 43	OLOF JOHANSSON (c):	44
Anf. 44	STEN ANDERSSON (m):	45
Anf. 45	LENNART BEIJER (v):	46
Anf. 46	Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s):	47
Anf. 47	LENNART BEIJER (v):	48
Anf. 48	OLOF JOHANSSON (c):	48
Anf. 49	STEN ANDERSSON (m):	49
Anf. 50	Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s):	49
Anf. 51	LENNART BEIJER (v):	51
Anf. 52	STEN ANDERSSON (m):	51
Anf. 53	Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s):	51
9 §	Svar på interpellation 1994/95:2 om EES.....	52
Anf. 54	Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s):	52
Anf. 55	BIRGITTA HAMBRAEUS (c):	54
Anf. 56	GÖRAN LENNMARKER (m):	56
Anf. 57	Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s):	56
Anf. 58	BIRGITTA HAMBRAEUS (c):	58
Anf. 59	GÖRAN LENNMARKER (m):	59
Anf. 60	Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s):	59
Anf. 61	BIRGITTA HAMBRAEUS (c):	60
Anf. 62	Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s):	61
10 §	Svar på interpellation 1994/95:1 om en rättvis och till-	
	förlitlig EU-omröstning	62
Anf. 63	Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s):	62
Anf. 64	THOMAS JULIN (mp):	65
11 §	Hänvisning av ärenden till utskott	65
12 §	Bordläggning.....	66
13 §	Anmälan om interpellation	66

Prot. 1994/95:16
27 oktober

	1994/95:20 av <i>My Persson</i> (m) till socialministern om Ädelreformen.....	66
14 §	Anmälan om frågor.....	67
	1994/95:109 av <i>My Persson</i> (m) till socialministern om vården av demenssjuka.....	67
	1994/95:110 av <i>Inger Lundberg</i> (s) till finansministern om skatt på reklamfinansierade TV-kanaler	67
15 §	Kammaren åtskildes kl.16.06.....	67

